

**INTERVIU CU
ALEX. LEO
ȘERBAN**

Alex. Leo Șerban, criticul de film preferat al românilor (conform unui sondaj Cinemagia), explică de ce nu mai este selecționar al Festivalului Anonimul.

Citiți interviul realizat de Ștefan Dobroiu ÎN » PAGINILE 6-7

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂȚA » EDIȚIA DE IAȘI » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 191 » 9 – 15 august 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

ARTISTUL ASOCIAT

- Săptămîna 1 – Interviu
- Săptămîna 2 – Text de autor
- Săptămîna 3 – Criticii despre...
- Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

august –
MATEI BEJENARU

La bustul gol și cu perle

Mihaela Michailov

Citiți o corespondență de la Festivalul „ImPulsTanz” de la Viena. Acesta a devenit un echivalent al Avignonului pe partea de dans. Pe lângă spectacolele împărțite în două categorii: coregrafi cunoscuți și tineri coregrafi, aici se organizează workshopuri, dezbateri, întâlniri cu artiști, petreceri.

ÎN » PAGINILE 4-5

Oare ce ar spune Nikita Hrușciov?

Ștefan Susai

Povestea unui emigrant român în Republica Moldova. „În 1991, la Ungheni, un grănicer sovietic mă petrece peste frontieră, spunându-mi: «Copile, trebuie să te orientezi politic. Toți vor să plece, doar tu vrei să rămii în URSS!». Iulie 2008, după aproape două decenii de locuit în Chișinău fără acte...”

ÎN » PAGINA 3

ARTISTUL ASOCIAT AL LUNII AUGUST ESTE MATEI BEJENARU:

Aparțin unei lumi care încapă într-o sală de clasă

Pe Matei Bejenaru îl prinzii foarte greu. Azi e la Praga, mâine participă la o dezbatere la Iași, apoi adună mulțimile imigranților la Londra în fața la Tate Modern și revine la Iași să ducă mai departe o bienală de artă contemporană impusă în Europa de Est, „Periferic”-ul. Dacă Iașul e acum pe o hartă culturală globală, e pe cea a artei contemporane – și aici meritul lui Bejenaru va fi contestat multă vreme de vocile incoerente ale personalităților locale.

Imaginea face parte din proiectul fotografic *M3 – muncă, memorie, mișcare*, ce își propune să analizeze modul în care conceptul muncii este valorizat în societatea românească post-comunistă

Citiți interviul realizat de Constantin Vică ÎN » PAGINILE 8-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Cu mașina către Turcia

Înainte de a pleca în concediu spre țărâm turcesc, m-au cam pus pe gânduri zâmbetele ironice ale prietenilor în momentul în care le spuneam că intenționez să fac drumul cu mașina. De parcă cei 1.500 de kilometri dinspre Iași spre Kuşadasi ar fi fost mult mai lungi sau mult mai dificili decât 1.500 de kilometri obișnuiți. Am plecat însă așa cum am stabilit. Și bine am făcut, pentru că altfel n-aș fi avut ocazia să scriu acum un mic ghid de călătorie cu mașina către Turcia, care poate fi folositor altor temerari. S-o luăm deci, pe capitol, către Kuşadasi.

Capitolul I

Cum traversezi Bulgaria cu ajutorul GPS-ului?

Răspunsul e simplu: cu ajutorul GPS-ului nu traversezi Bulgaria. Te rătăcești în schimb pe drumuri de munte, prin locuri atât de sălbatice încât te-astepti ca triburile la care ai ajuns să te amenințe cu tomhawk-urile lor bulgărești. Nu exagerez. Cam așa arată locurile prin care am ajuns conduși de un GPS îmbolnăvit de nenumăratele șosele blocate, în construcție, în renovare ș.a.m.d., pe care vecinii noștri de la sud de Dunăre se încăpățânează să nu le semnaleze cu indicatoare. Această a doua experiență bulgărească de care am avut parte m-a convins definitiv că mai trebuie să așteptăm un sfert de secol până să credem într-adevăr că prietenii din josul hărții au intrat în U.E.

Capitolul II

Cum treci frontiera spre Turcia cu mașina?

Așa: te înarmezi cu multă răbdare, pregătindu-te pentru o așteptare care poate dura și o oră, cum ni s-a întâmplat la plecare, dar și șapte, cum ni s-a întâmplat la întoarcere. În rest, te duci la toaletă înainte de a intra în vamă, îți cumperi provizii de mîncare și apă, îți astupi geamurile mașinii cu pături pentru a nu fi copt de soare. Pentru că, odată intrat în vamă, n-ai toalete, nici măcar tușe în care să te ascunzi pentru a-ți face nevoile, iar soarele pare mult mai puternic decât în alte părți. În plus, așteaptă-te la o porție zdravănă de poluare sonoră, întrucât turiștii sînt oarecum nervoși și claxonază permanent în speranța că rîndul le va veni astfel mai repede. În zadar, firește. Pe lângă asta, nu te mira prea mult că mai toți călătorii nu înaintează în rînd pornind motorul, ci împingîndu-și mașinile. O explicație bună, de care vei avea parte curînd, e că în Turcia nu găsești benzină mai ieftină de 2 euro.

Capitolul III

La ce sînt bune semafoarele în Turcia?

La mai nimic. Adică or fi bune pentru turiști, singurii care le iau în serios. Turcii, în schimb, n-au nici un fel de problemă să confunde roșul cu verdele. Ba chiar par a avea un soi de plăcere să aștepte culoarea roșie și să treacă atunci. Se întîmplă uneori ca tu, român speriat de amenzi, să aștepti cuminte la semafor, căci el indică roșul, iar din spate să fii claxonat de turci supărați și nerăbdători, care nu înțeleg și pace de ce naiba te-ai oprit acolo. E bine totuși să te ții tare și să nu treci precum turcii, întrucât există și factorul numit poliție. Despre el, în capitolul următor.

Capitolul IV

La ce e bună poliția rutieră în Turcia?

Poliția rutieră în Turcia e bună pentru că-ți schimbă perspectiva asupra tilhariilor. Aici poți afla că tilharii sînt civilizați, poartă uniforme și te fură la drumul mare cu un zîmbet amabil pe chip. Asta spre deosebire de tilharii în uniformă din Bulgaria, care te fură la drumul mare încruntați. În Turcia se întîmplă astfel: poți merge și cu 30 la oră, dacă te-a pus naiba să ai o mașină mai arătoasă și cu număr de turist, ești oprit, ți se zîmbeste cu bunăvoință, ți se spune c-ai comis-o, că amenda e 130 de euro, dar pentru că ei, polițiștii, sînt mari fani Hagii, iar tu ești român, scapi numai cu 70 de euro, fără factură. Iar tu taci și dai cei 70 de euro și ți spui în gînd: „Gică Hagii președinte!”.

Capitolul V

Cîți turci încap într-o Dacie?

Mai întii, e bine să fii conștient că, deși vezi o Dacie la trei mașini, nu te afli în România, ci în Turcia. Îți dai seama de asta în primul rînd dacă ții cont de numărul de înmatriculare, iar în al doilea rînd dacă ții cont de numărul de persoane care se înghesuie într-o Dacie. În România, nu vezi mai mult de cinci.

În Turcia, recordul l-am înregistrat în Canakkale: șoferul, trei turci pe scaunul din față, șase turci pe bancheta din spate. Adică zece turci. Ațiția par a încăpea într-o Dacie, dar eu cred că acest popor ambițios ar putea reuși un record mult mai serios dacă și-ar dori într-adevăr.

Mă opresc la cinci capitole, din rațiuni de spațiu. Totuși, drumul către Turcia și retur e mult mai spectaculos decât am reușit eu să redau în cinci capitole. În rest, o vacanță turcescă, în zona Kuşadasi, își merită din plin banii. Pe lângă al inclusive-ul care chiar îți respectă renumele, ai parte de atracții turistice de primă mînă. Orașul antic grecesc Efes, extraordinar de bine conservat, ruinele templului zeiței Artemis, una dintre minunile lumii, casa Maicii Domnului, cu o legendă creștină impresionantă, sau Troia, undeva spre Canakkale, sînt numai cîteva dintre ele. În rest, ce să vă spun? Dacă mergeți cu mașina spre Turcia, să știți că eu, dincolo de aceste rînduri, zîmbesc ironic. O să vă lămurii că zîmbetul meu e justificat.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Binele și răul american

Există în *Balanța*, filmul lui Lucian Pintilie, o replică memorabilă referitoare la americani și spusă în stilul bășcălios bine-cunoscut în România. O lansează un primar de sat autohton, jucat de Victor Rebengiuc: „Al mai prost om din lume e americanu’”. Am auzit-o însă și în viața reală – și nu o singură dată. Deși îmi dau seama că e rostită ca să compenseze un complex de inferioritate, mă întreb dacă nu există și un graunte de adevăr în ea.

Desigur, nu e vorba de prostie în sensul de lipsă de inteligență, debilitate mintală ori timpenie. Probabil că un termen mai potrivit ar fi cel de naivitate. Sau de simplitate, *simplicitas*, opusă sofisticăriei și versatilității europene. Această simplitate a contribuit și ea mult la proasta imagine pe care o au azi Statele Unite în multe locuri din lume. Sigur, S.U.A. fac o mulțime de jocuri subterane, au destule interese economice care influențează deciziile politice – ba chiar militare –, dar așa

împotriva celor buni. Nu-i așa?

Bineînțeles că nu-i așa. Sîntem tentați cu toții să judecăm astfel, dar în realitate nu o facem. Sau nu foarte mult – nu noi, europenii. Noi ne scaldăm de multe ori într-un relativism despre care nu pot spune dacă e sau nu păgubos. Dar în situația în discuție o judecăm simplistă, de tip „bun-rău” poate fi în mod cert păguboașă.

Un exemplu banal l-a constituit conflictul din fosta Iugoslavie. Intervenția americană în Serbia (în realitate a trupelor NATO, dar percepută de toată lumea ca fiind a americanilor) a venit pe fondul unei demonizări a sîrbilor. Anii în șir s-a vorbit despre masacrele și atrocitățile comise de sîrbi în Bosnia, iar apoi în Kosovo. În S.U.A. cel puțin percepția a fost clară: sîrbi erau *the bad guys*. La asta a contribuit, presupun, și îndirjirea cu care fostul secretar de stat Madeleine Albright s-a dezlăntuit împotriva sîrbilor, din motive greu de înțeles. După stingerea

conflictului s-a mai auzit cîte ceva și despre masacrele comise de bosniaci, de croați, de kosovari – lucru pe care noi, cei de aici, îl știam sau cel puțin îl bănuiam. Cred că aceeași imagine gata formată i-a făcut pe americani să recunoască repede statul Kosovo, cu ai săi *good guys* ieri oprimați de guvernul sîrb al lui Milošević? (lucru întru totul adevărat), azi bănuți de trafic cu armament, droguri, carne vie, dar și de genocid.

Un alt exemplu, care a afectat grav imaginea Statelor Unite, este conflictul din Irak. Inițial americanii credeau (serios, chiar credeau!) că eliminarea lui Saddam Hussein va aduce democrația în Irak. Pentru ei taberele erau iarăși clare: Saddam era *the bad guy*, cel ce își oprima

ceva e normal și general acceptat în cazul unei superputeri.

Problemele americanilor se trag totuși într-o oarecare măsură de la cea „simplitate” pomenită mai sus. Simplitatea intervine de obicei în plan etic. Vina (dacă e o vină) o poartă un anumit tip de educație maniheistă, întemeiată pe opoziția dintre un Bine și un Rău clar delimitate, care presupun că își are originea în acel soi de creștinism neoprotestant promovat de nenumărați predicatori populari, odinioară în piețele orașelor americane, iar azi prin televanghelizare. Modelul se vede – sau se copiază – și în filmele americane cu eroi și antieroi. Așadar, avem de o parte tabăra celor buni, *the good guys*, iar de cealaltă parte tabăra celor răi, *the bad guys*. Și, precum în filme și în predicile simpliste, conflictele de pe glob își au și ele originea într-o asemenea opoziție. E simplu, nu? Doar n-or să se lupte băieții buni cu alți băieți buni! Și nici cei răi între ei; cei răi se aliază de obicei

poporul, irakienii erau *the good guys*, iar ei, americanii, erau tot băieții buni, dar plasați în rolul supereroului care îi salvează pe cei oprimați. Mare trebuie să le fi fost nedumerirea cînd au văzut că poporul, odată eliberat, începe să se împartă în tabere ce se luptă între ele (unde s-a mai pomenit ca băieții buni să se omoare unii pe alții?) și mai ales cînd și-au dat seama că eliberații, în loc să le fie recunoscători, îi privesc cu ură și chiar se apucă să îi ucidă. Pe ei, pe eroi... Ceva e neclar aici. S-a întors lumea cu susu-n jos. Nu mai poți avea încredere în nimeni...

Așa că din punctul ăsta de vedere primul acela ficțional avea ceva dreptate: al mai prost om din lume e americanu’. Chiar dacă o fi el bine intenționat, zău că nu i-ar strica un pic de rafinement (cîtește „cutroșenie”) de Europa. Mă gîndesc însă că acum, dacă s-au aliat cu noi, ar putea încerca să asculte niște sfaturi de la un popor vechi și hîrșit în de-alde astea. Am avea ce să-i învățăm.

POVESTEA UNUI EMIGRANT ROMÂN ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Oare ce ar spune Nikita Hrușciiov?

În 1991, la Ungheni, un grănicer sovietic mă petrece peste frontieră, spunându-mi: „Copile, trebuie să te orientezi politic. Toți vor să plece, doar tu vrei să rămii în URSS!”. Iulie 2008, după aproape două decenii de locuit în Chișinău fără acte...

Ștefan Susai

Mă prezint la Ministerul Dezvoltării Informaționale pentru a obține permisul de ședere în Republica Moldova. O doamnă de la informații îmi spune: „Sună la interior 64... și vezi mai departe”. De la interiorul respectiv, o voce feminină mă trimite la Serviciul de Migrație din cadrul Ministerului de Interne. Străbat Chișinăul și ajung în clădirea cu pricina. Cum nu mă descurcam în sinistra clădire a MAI, intru într-o încăperea pe a cărei ușă scria „Ser-

viciul de Combatere a Corupției”. Doi polițiști jucau table. Auzind ce vreau, mă expediază într-o altă clădire: „Vezi că este peste drum. Intră acolo unde e ușa neagră”. Nimeresc, în fine, și mi se explică să merg la ultimul etaj. Într-o încăperea trona, la un birou masiv, o tovarășă uitată pe acolo de la raportul secret al lui Hrușciiov.

„Căsătoria nu e un motiv pentru a rămâne în Moldova”

Cu evlavie, un arab însoțit de soția moldoveancă și de cele două fetițe ale sale se apropie de biroul tovarășei, pe care vesta arată ca un cearșaf plic, rămas mic. Familia respectivă, sosită din nu știu ce țară arabă, ar fi vrut să se stabilească definitiv la Chișinău. Funcționara vigilentă întoarce pe toate fețele pașaportul bărbatului, pe care scria în arabă, și decide: „Nu este valabil”. În ciuda protestelor, membrii familiei moldo-arabe sînt goniiți din birou. Urmez eu. „De ce vreți permis de ședere în Moldova?”, mă întrebă. „Păi, lucrez și ca expert într-un program finanțat de Uniunea Europeană”, răspund. „Păi, și cine o să vă plătească? Mergeți la Forțele de Muncă să vă lămuriiți situația”, mă expediază tovarășa. Încerc să o îmbunzez, dar e degeaba, mă alungă. Cu o zi în urmă, prietena mea, moldoveancă get-beget, a primit următorul răspuns când a întrebat cum pot obține acte: „Român? Hmmm...”. Lămuritor.

La Forțele de Muncă, trei birouri, trei funcționari și cel puțin patru răspunsuri diferite. „Păi, să vă dea întreprinderea (adică Uniunea Europeană –

n.m.) zapisca doveditoare a venitului”, spune unul. Altuia, ca să obțin actele mai ușor, îi spun că vreau să mă căsătoresc. Răspunsul vine prompt: „Căsătoria nu e un motiv suficient pentru a rămâne în Moldova”. Încerc și la alt funcționar. Îi zic, în momentul în care sînt întrebat de domiciliu, că voi locui la prietena mea. Se uită celavекului la ea, o măsoară din ochi de sus pînă jos și emite o părere, oficială, cred: „Super!”.

SIDA vs 500.000 de euro

Mai încerc o variantă. Pe un perete era un afiș conform căruia, dacă deschizi o afacere de 500.000 de euro în Moldova, obții actele în 10 zile. Pe un alt afiș scria însă că toți cei care au SIDA nu obțin rezidență. Fac și eu o glumă în fața funcționarului: „Vreau neapărat să deschid o afacere de juma' de milion de euro, da' am SIDA. Care e răspunsul oficial?”. Omul nu a știut ce să răspundă.

Încerc să găsec o soluție totuși, apelînd la un înalt ofițer din Poliție. Mă ascultă și sună pe un colaborator: „Vitea, știi legislația aia timpită pe care am propus-o contra imigrației? Oiii, un prieten se izbește în ea. Hai, ajută-mă să găsim o soluție!”.

Cota de români a fost depășită

Ca și cînd nu era suficient, sînt informat că în Moldova pot rămîne în fiecare an 200 de români. „Cred că s-a făcut cota. Mai așteptați”, mă sfătuiește doamna de la Migrație la care am

revenit. „Doamnă, nu înțelegeți? Lești pe stradă, uitați-vă, sîntem în Chișinău, în Moldova, și nu în SUA. E mai greu să rămii aici decît în Statele Unite!”, îmi spun. Bucuroasă de comparație, se apucă să îmi vorbească despre compatibilitatea legislației americane cu cea din Republica Moldova. SUA cer moldovenilor să vină la muncă doar dacă știu să schieze.

Republica Moldova este o țară fără munți. Niște dealuri mai mari, și cam att. Ei bine, pe un pliant de la Forțele de Muncă scria că se așteaptă moldovenii la muncă în SUA. „Abilitatea de a schia și plăcerea lucrului la înălțime sînt condiții obligatorii pentru înscrierea în program” – scria pe pliant.

Trenul Chișinău – București

Nu urăsc ceva mai mult decît acest tren. Cînd sînt nevoit să urc, mă apucă toți dracii. Cînd ajung înapoi în Chișinău, alerg de fiecare dată pe peron și strig: „Sînt la Chișinău, sînt la Chișinău!!!”. La întoarcerea în România, dau de trei ori într-o săptămîna de aceeași domnișoară grănicer. „Nu aveți țigări, alcool, droguri. Ce căutați? E clar că sinteți dubios”, îmi spune cumva a scuză domnișoara sublocotenent Svetlana. Are dreptate. Recunosc. Din Republica Moldova, ca și din fosta URSS, toți fug. Numai eu vreau să rămîn. În minte îmi vin fraze din discuțiile particulare cu Ion Druță și Petru Lucinșchi. Fostul președinte al Moldovei îmi spunea odată: „Ștefan, tu ai merita să fii cetățean, la cît îți la Moldova!”. Deschid supărat ziarul oficial „Moldova Suverană” de marți, 29 iulie 2008. Pe prima pagină citeșc: „Limia ferată Cahul – Giurgiulești asigură accesul Moldovei la Marea Neagră. Dacă ar fi rămas în viață și ar fi allat această nouate, Nikita Hrușciiov ar fi rămas oarecum surprins”. Pe mine însă nu mă mai surprinde refuzul Moldovei de a mă înfia. Oare ce ar spune Nikita Hrușciiov?

COMENTARIU

De la Iași la New York. Tot români viețuiesc

George Onofre

Am visat că în comisia de cultură de la Consiliul Local Iași s-a judecat cazul Matei Bejenaru. Că așa-zisul artist era tras pe bună dreptate la răspundere pentru lipsa de talent și pentru că nu are operă. Pentru că își bate sistematic joc de orînduirea capitalistă și pentru că nu a pus mîna să picteze un tablou pentru nici un primar la viața lui și pentru că n-a reușit măcar un text de trei rînduri să compună ca să susțină în reclamele electorale catindatul preferat la postul de edil-șef.

M-am trezit speriat din acest vis în momentul în care moderatorul Gădea îi cerea insistenț analistului militar Radu Tudor să îi demonstreze că Patapievici și echipa de la Institutul Cultural Român din New York nu merită trimiși degrabă la părintele Corogeanu spre a fi cuviincios reeducați.

Cu glas tremurat, Păunescu și Ungheanu cereau ca nea Nicu Văcăroiu să mai lase naibii votca aia și să se concentreze pe documentul care înființa organismul de control al programelor activităților culturale române din străinătate. Din board ar fi urmat să facă parte și Ion Dolănescu, fost membru emerit în Consiliul de Administrație al Televiziunii Române, post în care s-a remarcat cerînd demisia doamnei Mărioara Murărescu de la „Tezaur folcloric” (care, printr-un act profund nedemocratic și nepatriotic, refuza să îi difuzeze pe TVR 1 melodiile).

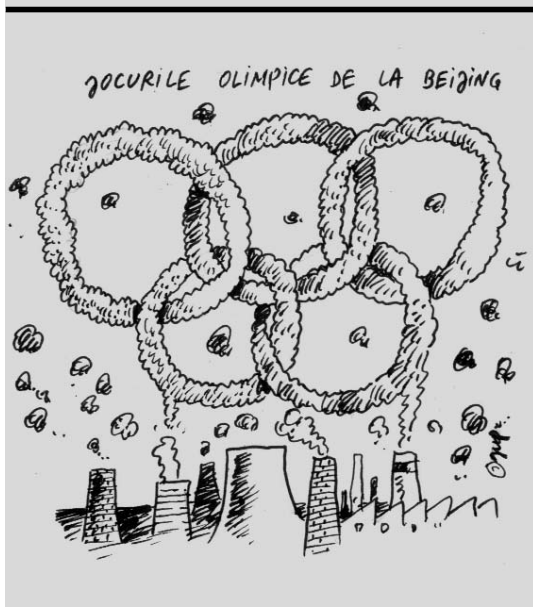
Estimp, fostul deputat de Iași Cristin Sandache – care a ajuns la jurnalul principal al PRO TV prin SMS-urile de amor pe care i le-ar fi trimis colegului Vlad Hoge („Vin la noaptea i te tai, stafie cu privirea fixă, bolfoșule, onanistule, mucegaiule, neterminatule, ghebos obez, cracanel”), scrie în presa locală („Flacăra Iașului”) două editoriale cu un conținut extrem de actual și nedrept de adevărat. În fapt, textele reprezintă revelația unui istoric altfel destul de cuminte și orgolios în legătură cu originile sale românești, care a mai mers prin lume și și-a dat seama cît de micî sîntem ca nație și cît de rotunzi ne dăm: „lată, îmi fac mea culpa: m-am considerat întotdeauna un naționalist moderat. Îmi dau seama acum că am fost un dobitoc. Naționalismul trebuie să plece de la niște realizări palpabile. De la niște valori cu adevărat remarcabile. De la o sumă de realități incurajatoare și chiar mai mult decît atît. Aproape nimic din toate acestea la noi. Comparat cu Occidentul ne strîștește.”

Românul a știut, dintotdeauna, să fie paradoxal. Paradoxal de provincial, de încremenit în proiect, complet neracordat la lumea în care cîcă trăiește, dar, uneori, capabil de revelații. Cît de greu o fi să spui curat: „Îmi dau seama acum că am fost un dobitoc?”

Ștefan Susai este șeful stației Radio France Internationale Iași, corespondent al Agenției France Presse, realizator al emisiunii „Iași în direct” la Tele M. Unul dintre puținii jurnaliști români specializați pe problemele Republicii Moldova, Transnistriei și Ucrainei.

SUPLIMENTUL LUI JUP

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Salman Rushdie

La bustul gol

CORESPONDENȚĂ DE LA FESTIVALUL „IMPULSTANZ” DE LA VIENA

Afișul celei de-a 25-a ediții a Festivalului „ImPulsTanz” de la Viena, desfășurat între 10 iulie și 10 august, e un amestec de baroc, seducție și *glamour*. Tipul pe jumătate dezbrăcat, cu ochii închiși și perle la gât, e, cum am spune noi, pe toate gardurile. La Metrou, la Parlament, la Muzeul Quartier.

Mihaela Michailov

La intrarea în unele cinematografe, în restaurante, dai de iconul acestui festival excelent mediatizat. Tipul cu perle în vînt și pieptul, pe lung sau pe lat, gol e cel mai vizionat corp din festival.

Pe lângă spectacolele împărțite în două categorii: coreografi cunoscuți și tineri coreografi, „ImPulsTanz” – un echivalent al Avignonului pe partea de dans – organizează workshopuri, dezbateri, întâlniri cu artiști, petreceri.

Festivalurile internaționale au devenit cluburi cu circuit închis, care vehiculează cam aceleași nume și se legitimează prin vedete invitate indiferent ce fac.

Tinerii coreografi cărora „ImPulsTanz” le-a dedicat o secțiune devin, din acest punct de vedere, nu doar o încercare de a revitaliza cercul cu nume grele, dar și un pariu pe termen lung pen-

FOTO: David Bergs

tru viziunea artistică a unui festival de top. Timp de trei săptămîni particip, în cadrul festivalului, la ateliere de critică de dans coordonate de teoreticianul Franz Anton Cramer, invitat în noiembrie 2007 la București de către Centrul Național al Dansului.

Scopul acestui atelier este de a forma un nivel de receptare profesionistă a dansului contemporan. Un număr de 11 critici de dans din diferite țări acordă, la sfîrșitul celor trei săptămîni, un premiu în valoare de 10.000 de euro și patru rezidențe celor mai valoroși tineri coreografi. Fundația ArtLink, parteneră a Festivalului „ImPulsTanz” în cadrul proiectului „Jardin d'Europe”, m-a desemnat să fiu unul dintre cei 11 critici. Așa că iau pulsul „ImPulsTanz”-ului în „Suplimentul de cultură”.

Lumea insectelor chitariste

Pe scaunele pe care spectatorii urmează să se așeze e împăturită o hirtie cu frag-

mente din cîntecele care vor fi cîntate, cu definiții și interpretări ale cuvîntului „asistente”.

Ni se pregătește condiția de spectatori, de privitori care asistă la un *performance* în care trebuie să aibă răbdare să fie inițiați în procesualitatea asistenței, cu toate semnificațiile aferente.

Les Assistantes, conceput de americanca Jennifer Lacey (una dintre cele mai importante voci ale dansului contemporan) și de franțuzoica Nadia Lauro, e o lume stranie, halucinant-miniaturală și confuzantă la început, cu ființe care sînt cînd insecte, cînd chitariste, cînd traducătoare, cînd dansatoare care-și subminează propriul dans. Ființe care te captează în celula existenței lor. Ființe care înoată ca niște balerine acvatice într-o piscină imaginară.

Les Assistantes e o mostră de construcție a unui spectacol-insectar, în care ajuți sau ești ajutat să duci pînă la capăt diverse acțiuni, în care interceptezi și dai mai departe gesturi și jocuri.

FOTO: Laurent Philippe

Les Assistantes – conceput de americanca Jennifer Lacey (una dintre cele mai importante voci ale dansului contemporan) și de franțuzoica Nadia Lauro

și cu perle

Virgulă între ureche și picior

Cum reprezintă pe scenă un organism minusculoid cu multiple excrescențe, un miriapod performativ? Nouă femei se completează și se comentează reciproc, se susțin, devin una pentru cealaltă suport afectiv și motric. *Les Assistantes* e un compus organic în care fiecare element aflat la cîtiva metri de spectatori e parte consistentă a unui ansamblu creat din corespondența detaliilor.

Dansatoarele devin rînd pe rînd analiste cinice ale dansului pe care una dintre ele îl concepe, se acompaniază live la chitări de jucărie și tobe, sînt spectatorii propriului spectacol, „mîna a doua” în executarea unei acțiuni (una taie hîrtii, alta le împăturăște), au grijă de ele însele, ajung în final propriile lor asistente (se ung pe rînd cu ulei).

Ar trebui să pui virgulă între ureche și picior, spune una dintre ele cînd analizează dansul celeilalte, sau această mișcare este o construcție pe jumătate dialectică. Ironia interpretării interpelează laboratorul creației.

Cum perforcezi alături de cei care sînt cu tine pe scenă, păstrînd uneori o distanță? Cum funcționează toate nivelurile de orchestrare și colaborare într-un spectacol?

Les Assistantes poate fi citit și ca reprezentarea *facerii*, elaborării unui performance în care particulele vibrante din scenă – fie că e vorba de corpuri, de reflectoarele rotunde mișcate de dansatoare, de sound design-ul creat live – se interconectează ca niște cabluri care nu pot exista decît împreună.

Les Assistantes e o piesă care dezvoltă tentacular, cu inocența tandră a unui joc de copii prostuți, dar fascinanți, procedeele unor formule de ajutor dat celorlalți sau întors spre sine.

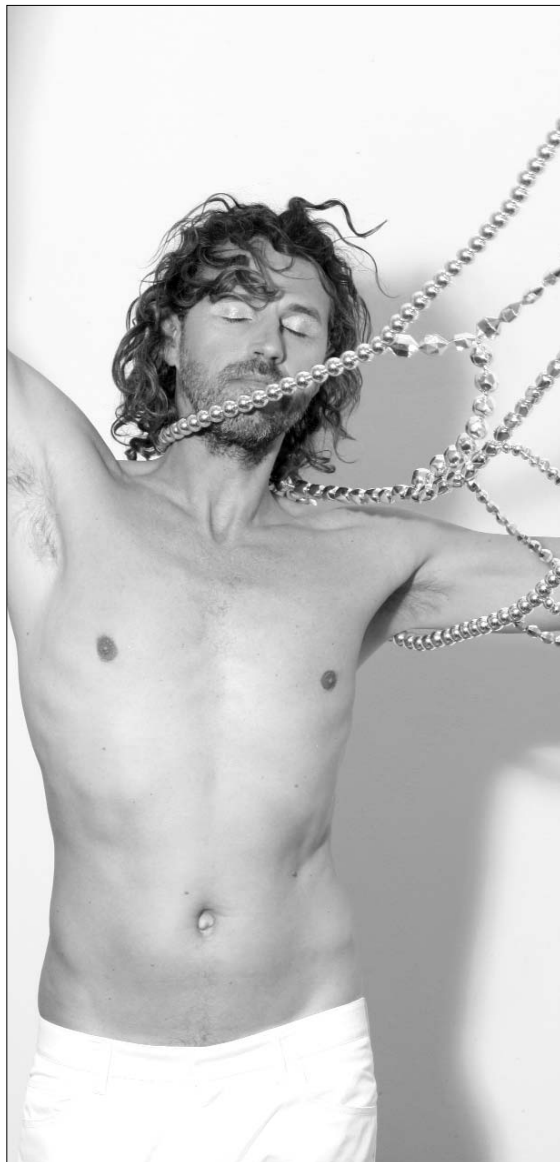
Sinuciderea la microfon

Fie că lucrează monumental sau minimal, Jan Fabre (artist belgian multifuncțional – desenator, sculptor, coregraf, regizor de teatru) folosește în toate creațiile sale un arsenal de metafore și simboluri vizuale care sînt, uneori, absolut necesare pentru conceptul spectacolului, alteori devin tautologice.

În 2005, în cadrul Festivalului de la Avignon, al cărui artist asociat a fost, Fabre a conceput în *Je suis sang* o epopee a desacralizării corpului, a impurităților fiziologice trecute prin vărsările de sînge medievale și terorismul cotidian. *Je suis sang* stoarce corpul de sînge, îl agită în convulsii ireprimabile, îl murdărește și apoi îl spală în acorduri de muzică rock.

Spectacolul prezentat în 2008 în cadrul „ImPulsTanz”, *Another Sleepy, Dusty, Delta Day*, e un comentariu post-suicidal.

O femeie în rochie galbenă, așezată pe un balansoar, sărută o bucată de hîrtie, după care se ridică, se duce la un microfon, despăturăște hîrtia și începe

Tipul cu perle în vînt și pieptul, pe lung sau pe lat, gol e cel mai vizionat corp din festival. Organizatorii au mediatizat excelent cea de-a 25-a ediție a Festivalului ImPulsTanz în întreaga Viena

să citească, lucid, scrisoarea pe care iubitul i-a lăsat-o înainte să se sinucidă. Lectura cronologică a ultimelor emoții și intenții este brusc spartă de mișcări mecanice, repetitive.

Dramaturgia spectacolului alternează două tipuri de raportare la sinucidere: citirea cu glas tare a scrisorii și dansul robotic într-un decor metaforizant care explicitează vizual ceea ce textul exprimă.

Colivii cu canari galbeni – sufocare, neputință, dămnare (și mai cite!) – și grămazi de cărbuni înconjurate de trenulețe compun spațiul în care Ivana Jozic lecturează fragmente despre sinucidere ca supremă libertate și dansează dezarticulat. Spectacolul lui Fabre e o înscenare artificială a experienței unei experiențe. Pretențios filosofică, dar de fapt goală.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

AMINTIRI DIN VIITURĂ: ANALIȘTII-CATASTROFĂ

Doctori în H₂O la HBO

După analiști politici, analiști sportivi, analiști economici și analiști culturali, au apărut pe micile noastre ecrane, precum curcubeul după viitură, analiștii de catastrofă. Sau, ca să le scurtăm denumirea, întru intrarea în canon, acești domni și domnișoare ar fi, simplu, analiști-catastrofă. În timp ce apele măturau nordul și estul Moldovei și o parte-a Transilvaniei, tot „rumânul” înzestrat cu darul vorbirii interesante s-a simțit dator s-apară, pe ecranele Realității TV, pentru a face, după voință și după putință, cite o mică analiză a situației de dincolo de uscat. Pe uscat, băieții în cauză păreau a-și fi dat doctoratul în H₂O la HBO, la cît de semidocț își dădeau cu părerea despre cursul, cusurul și susurul apelor.

Într-o altă emisiune, un singur anonim, unicul pe care nu părea a-l fi părăsit ceea ce anglofilii numesc „common sense”, a avut un moment de iluminare, în care a spus că e oarecum ridicolă situația în care se află toți participanții la șezătoarea din studio, oameni foarte pricepuți în a da sfaturi despre ce se petrece în locurile blestamate, dar care nu au, de fapt, nici cea mai vagă idee despre cum e să te ia apele pe sus.

Culmea hilarului a fost atinsă într-o luni seara, la emisiunea – de altfel foarte bună – „Fețele Cotidianului”. Emil Hurezeanu și Mircea Dinescu discutau despre viitori, într-un mirific decor cu brăduți, tinere îmbrăcate în straie populare și avînd plantate în decor o bucată de brînză și alte

cîteva produse tradiționale. Să mă ierte cei doi domni, dar, în acel cadru, adevăcu cu marmotele din reclama binecunoscută, discutînd despre rîuri de ciocolată în timp ce învelesc produsele-n staniol.

Discursul haios și schizofrenic pe care l-au urmat analiștii-catastrofă, de la izvoare pînă aproape de vărsare, s-a perpetuat pînă la reporterii care au relatat „de la fața locului” despre cele petrecute în zonele doborîte de ape. E memorabil instantaneul, surprins în primele zile ale „codului roșu”, de undeva din Valea Siretului: unul dintre acei reporteri cu vocație de rachetă sol-aer-sol (în sensul că redacția te trimite să dobori ținta și tu mai produci niște schije în zonă, să iasă povestea mai „cu carne”) intervievea o bătrînă sprijinită de gardul aproape dărîmat al casei sale de chirpici; bătrîna plîngea, iar reporterul, într-un acces de genialitate de care ar da dovadă doar o euglenă verde care s-ar visa, deodată, palmier, i-a pus subtilă și plină de conținut întrebare – „De ce plîngeți?”. Normal, toată lumea s-ar fi așteptat ca, la asemenea nelămurire profundă, femeia să răspundă, kafkian, „de Vasile Alecsandri!”, nu?

Mă urmărește o imagine: oare cum ar fi tratat analiștii și știriștii noștri catastrofă situația petrecută în urmă cu aproape două mii de ani, cînd Vezuviul a acoperit Pompeiul? Ar fi dat, oare, Realitatea TV, și de cîtiva analiști de lavă?

Simona Angela Stănescu din Botoșani a cîștigat un weekend romantic la Paris cu

Weekendul romantic la Paris oferit de Editura Polirom și Agenția de Turism Mytravelo a fost cîștigat de Stănescu Simona Angela, din Botoșani. Excursia în capitala Franței este marea premiu al concursului „Cîștigă un weekend romantic la Paris cu ROMANCE!”, lansat la începutul lunii iunie, odată cu apariția primelor cinci volume din colecție.

Tragerea la soți a avut loc în direct, vineri, 1 august, în cadrul „Jurnalului cultural” de la ora 22.30 de pe TVR Cultural.

ALEX. LEO ȘERBAN EXPLICĂ DE CE NU A MAI FOST SELECȚIONER LA „ANONIMUL” ÎN ACEST AN

„Un festival competitiv ar trebui să fie o platformă de descoperiri”

Cu al cincilea Anonim la nici câteva zile distanță, am vrut să știm de ce Alex. Leo Șerban nu mai este selecționerul festivalului. Pe lângă destinul Anonimului, Alex. Leo Șerban, criticul de film preferat al românilor (cu 1.007 voturi din totalul de 4.000, conform unui sondaj Cinemagia), mai discută și despre Cannes, filmul lui preferat de anul acesta, despre *The Dark Knight*, cronici, critici ș.a.m.d., în stilul obișnuit. Ce înseamnă să organizezi un festival de film și ce înseamnă să NU îl mai organizezi, citiți în rândurile ce urmează.

Interviu realizat de
Ștefan Dobroiu

De ce nu mai ești director artistic la Anonimul? Dar președinte al juriului de scurtmetraje?

Director artistic n-am fost decît în accepția multora, de fapt eram – cum scria în catalog și pe site, cu un barbarism perpetuat și la această ediție – „selecător”. M-a amuzat și am lăsat-o așa: te aștepți de funcții numai atunci cînd nu ai un nume. De fapt, relația mea cu direcția executivă (Miruna Micu-Berescu – n.r.) ajunsese într-un impas. Au fost și-cane – unele pe față, cele mai multe nu. A fost un email trimis unei instituții din străinătate, cu care colaboram, prin care i se atrăgea atenția că, pe site-ul său, CV-ul meu conținea sintagma „selecționer Festivalul Anonimul”. ... iar asta se întîmpla cu 3 luni înaintea anunțului oficial privind expirarea „mandatului” meu.

Pe scurt, pe lângă incompatibilitățile temperamentale, aveam proiecte și a-gende diferite – diferența fiind că direcția avea pîrghiile de a le duce la îndeplinire, în timp ce eu trebuia să apelez la ea. Coroborat cu frustrarea de a nu avea „final touch”-ul, asta m-a făcut să nu-mi mai doresc să fac selecția. O spun foarte sincer: nu fac nimic pentru bani, fac un lucru atîta timp cît îmi face plăcere! (Colaboram foarte bine cu cele două fete care se ocupau de scurtmetraje (Daria Pall și Arina Sturzoiu), dar ele au plecat imediat după ediția de anul trecut. Ar fi savuros de întrebare de ce.)

Președinte al juriului urma să fiu (așa bătușem palma la n-ceputul anului, cînd am avut o discuție cu președintele fundației, și mi se confirmase la două luni după), dar se pare că – din nou – doamna în cauză nu a agreat această soluție elegantă. Vorbim totuși despre cineva care a lăsat totul baltă și a plecat la Ministerul Culturii imediat ce am fost numit. Apoi a revenit și a luat problema în mîini. A știut să se facă ceea ce eu nu do-ream: indispensabil(ă). Dar nu-mi pare rău, pentru că știu că, în ce mă privește, n-am făcut nici un compromis. Cam asta ar fi *the short version*.

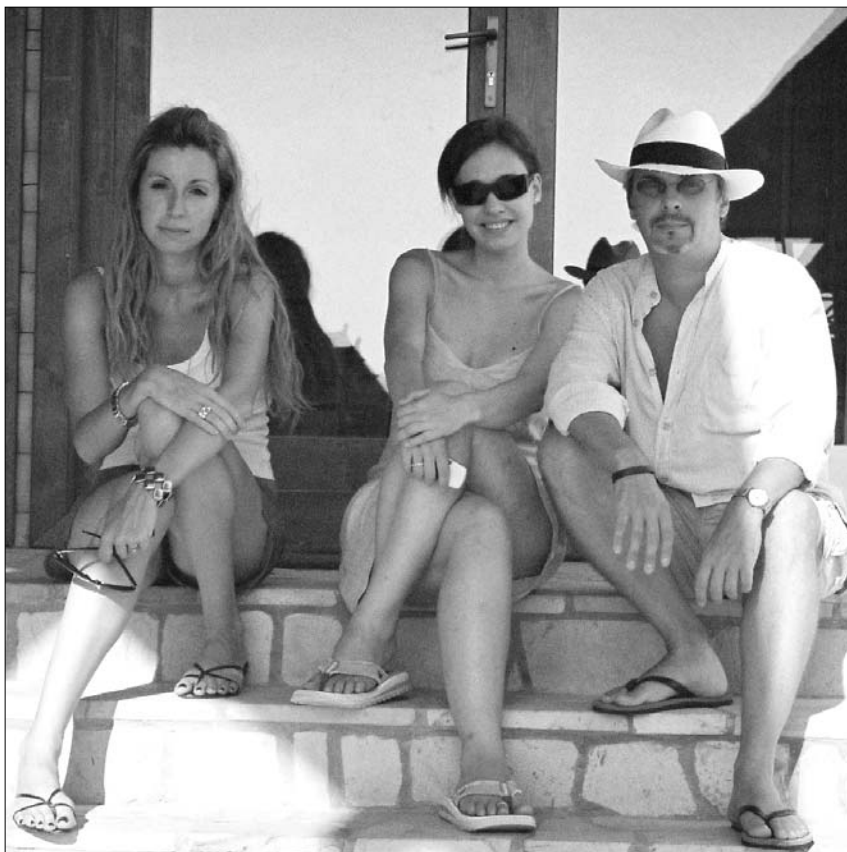
Trebuie să precizez că am fost invitat însă în calitate de „oaspete”, 3 zile din 6... Am refuzat această onoare; prefer să mă duc, în aceeași perioadă, la workshopul Aristoteles (pe care-l tot ratez în ultimii 3 ani, din cauza Anonimului), făcut de oameni dragi mie: Cristina Hoffman și Dan Nuțu.

Cum ți se pare juriul?

În cele două ediții la care am fost selecționer instituisem o regulă: cîștigătorul ediției precedente urma să facă parte din juriu. Cum ediția 2007 a fost cîștigată de *California Dreamin'*, eu l-aș fi invitat pe Tudor Voican. Nu știu cum se va descurca juriul de la scurtmetraje, 72 de filme este o cifră enormă – la Clermont-Ferrand se vîd cam tot atîtea într-o secțiune, dar în zece zile! Îl cunosc pe dl. Manov, care este un critic din Bulgaria – ne înțelegem la toate festivalurile mari. Laura Vasiliu va avea ocazia să facă ceea ce nu i-a fost îngăduit Aneimaria Marinca la ediția 2007 – să urce pe scenă. Cit despre dl Zanussi, dînsul a venit de atîtea ori în România încît aproape că face parte din peisaj – pare că vine la pachet cu staff-ul Festivalului B'Est...

Nu ți se pare frustrant, ca (fost) selecționer, că unele festivaluri mai mici sînt de fapt un fel de „dacă doriți să revedeți” ale festivalurilor de categorie A?

Categoric! Și mai face și ca munca de selecționer să semene cu un joc de cuburi pentru copii. Paranteză: cînd am prezentat Festivalul de film românesc organizat de ICR Londra, toamna trecută – cu Stephen Frears și Mungiu pe scenă –, am glumit spunînd că a face o selecție de film românesc, acum, este lucrul cel mai simplu din lume: pur și simplu, alegi premiile de la festivalurile mai importante! Dar un festival competitiv ar trebui să fie o platformă de descoperiri. Problema e că le descoperi tot la festivaluri precum Cannes, Berlin, Veneția, și pe urmă constăți că tocmai filmele alea au fost premiate... E un cerc vicios.

Miruna Micu-Berescu, Daria Pall și Alex. Leo Șerban la Anonimul 2006

Cum ar putea fi spart acest cerc?

Nu știu. O soluție este aceea a TIFF-ului: o competiție numai cu filme de debut sau al doilea film. Acolo știi o regulă. La Anonimul am încercat, în primul an ca selecționer, să prezint numai filme „independente”. *Iceberg* (un film belgian foarte original) a luat Premiul publicului, dar nu a plăcut unora dintre organizatori – de unde se vede că publicul este, uneori, cu un pas înaintea celor care cred că se pricep. În al doilea an, am adus mai multe filme cu „pedigree”. Și așa revenim la cercul vicios pomenit...

Deci festivalul filmului independent nu mai este chiar așa independent?

Ca festival, este. Ca filme, mai puțin.

Nu filmele fac festivalul?

În teorie. În practică, depinzînd de ceea ce este disponibil. Anul trecut, de pildă, voiam foarte mult să am *Persepolis* și *Breath*

(al lui Kim Ki-duk). Nu s-au putut obține, deși pe urmă am văzut că *Persepolis* a intrat pe ecrane, iar filmul lui Kim a fost prezentat la festivalul condus de Dana Dimitriu (B-EST – n.r.), unde a luat chiar Marele Premiu –, iar doamna care este director executiv la Anonimul a lucrat și pentru acest festival...

Problema, repet, este că, deși a ajuns la ediția a 5-a, Anonimul are încă un profil incert. Cînd am fost numit, acum 3 ani, mi s-a dat mină liberă să fac un festival „după gustul meu”, iar prima ediție a mea (2006) a fost minimalistă: fără nume/titluri mari, fără glamour. Invitată era „generația așteptată” (de tineri regi-zori români), deci era normal să-i lași avanscena. Dar am constatat că, deși făceam selecția, nu mai aveam controlul: „s-a ales” – ca film de deschidere – *The Wind That Shakes the Barley* al lui Ken Loach, pentru că tocmai luase Palme d'Or-ul. Eu vroiam, în schimb, *Volver* al lui Almodovar (care nu luase, deși este un film mult mai bun). La scurte, am se-

parat ficțiunea de animație și film experimental, pentru că știam – din experiența altor festivaluri – că cele din urmă rareori au șansa unor premii. (La ediția de anul trecut, din 18 titluri, juriul a avut 10 pe lista scurtă!)

La a doua ediție ca selecționer am propus – ca film de deschidere – *Paranoid Park* al lui Gus Van Sant (Gus însuși își arătase disponibilitatea de a veni în Delta), căci filmul lui Van Sant mi se părea emblematic pentru ce ar trebui să fie acest festival: o platformă a filmului independent. În schimb, ne-am trezit cu Ken Loach („recuperat” după un an) în chip de invitat (*face a face-ul* cu publicul a fost un fiasco, idem întîlnirea lui Loach cu Mungiu – care n-a mai avut loc) și cu documentarul lui Al Gore în deschidere. A fost și prima oară, în istoria unui festival cînd un catalog se deschidea nu cu filmele din competiție (așa cum e normal), ci cu... „Programul paralel”! De ce? Pentru că era făcut de direcția executivă. Ghinion, pentru

INVITAT LA ANONIMUL

» „Am fost invitat în calitate de «oaspete», 3 zile din 6... Am refuzat această onoare; prefer să mă duc, în aceeași perioadă, la workshopul Aristoteles (pe care-l tot ratez în ultimii 3 ani, din cauza Anonimului), făcut de oameni dragi mie: Cristina Hoffman și Dan Nuțu.”

7 «

interview

că *An Inconvenient Truth*, deși oscarizat, n-a dat pe nimeni pe spate: lumea pleca rinduri-rinduri de la el. Nimeni nu-și mai amintește documentarul școlar al lui Al Gore, în schimb există mulți care-ți vor spune cit de tare i-au marcat filme ca *Surghiunul*, *Flandres*, *London to Brighton* sau *Vier Minuten*.

Se pare că nu prea ne dăm în viață după ecologie.

Normal ar fi să fim ecologiști cu toții, mai ales în Delta! Dar contează și cum prezinți povestea asta. A părut așa, un simplu moft – ca o umbreluță de soare seara...

În 2006 ai fi deschis cu Volver, anul trecut cu Paranoid Park. Anul acesta?

Cu *Entre les murs*. E un film simplu, dar extrem de pasionant, semi-documentar, jucat, în întregime, de neprofioniști! Și știi care e comicăria? Că s-ar putea spune: păi uite – încă o deschidere cu Palme d'Or, nu? Ca să repet un truism, nu premiul face valoarea unui film. De

fiecare dată când am ales un titlu, nu m-am ghidat o clipă după premiile sale. Se întâmplă însă, uneori, ca tocmai filmul care ți-a plăcut cel mai mult să fie și premiat. Anul acesta, la Cannes, a fost unul din cele mai bune palmaresuri din istoria recentă a festivalului! Dar trebuie dat copy/paste pe oferta unui festival cum e Cannes-ul? Cercul vicios de care vorbeam... În mod normal, asemenea titluri ar trebui grupate într-o secțiune necompetitivă – cum e „Supernova”, la TIFF.

Pentru TIFF, Mihai Chirilov vede sute de filme înainte de a alege cele 12 titluri din competiție. Tu cite filme vedeai pentru Anonimul?

Toate – și niciunul! Anonimul, cum știi, vine după TIFF... Ce „descoperiri” poți să mai aduci în aceste condiții? Preselecția la lungmetraje practic nu există. Făceam o listă de titluri (deja văzute de mine prin festivaluri), așteptând confirmările. Doar la scurtmetraje aveam preselecție în proporție de 50%, restul erau

scurte văzute la Clermont-Ferrand etc. Pe lângă problema „slotului” (Anonimul după TIFF etc.), mai e și problema celor cinci zile de vizionare. Cite titluri poți arăta acolo? Nu-ți poți permite să ai o secțiune, să zicem, de filme premiate, căci atunci n-ai mai avea timp să arăți competiția. Așa că introduci premiile în competiție...

Deci am putea spune că Anonimul este sabotat de locație?

Într-un fel, da: sălile (3 la număr) sînt performante, dar limitate ca locuri. Și nu poți arăta una acolo, și alta în camping, că nu e corect, mai ales că publicul votează filmul preferat... Și mai e o chestiune: o cunosc pe Ludmila Cvikova, noul selecționer, am fost într-un panel împreună, este o persoană competentă. Dar măntreb: oare nu mai există, în România, un critic care să poată face selecția? Irina Margareta Nistor, de pildă, a fost trecută la „munca de jos” – adică la preselecție. Nu mi se pare foarte elegant.

„DACĂ NU AR EXISTA CRONICILE, COTAȚIILE ȘI TOPURILE, TOTUL AR FI UN HAOS”

Spune-mi filmul românesc pe care-l aștepti cu nerăbdare.

Următorul Puiu.

A crime story?

Indiferent cum se va numi, cred că o să-i mai schimbe titlul de câteva ori. Puiu este cel care a schimbat fața cinema-ului românesc și este capabil de mari surprize. Dar cred că acest, al 3-lea, titlu al lui va fi o piatră de incercare – și pentru el, și pentru publicul de la noi.

Despre The Dark Knight ce crezi? Cum îți explici isteria iscată în jurul acestui film? Este un poll pe un site care spune că 62% din cei care l-au văzut deja vor să-l revadă.

Eu aș putea fi dintre acei

62%. E clar că e filmul cel mai așteptat din ultimii 10 ani, cel puțin. Și e evident că dintr-un singur motiv: Heath Ledger.

Nu crezi că ar fi fost la fel dacă ar fi trăit?

Nu. Sincer. Moartea lui „face rating” – sună cinic, dar așa e. În plus, rolul Joker-ului este un test pentru orice actor. Deci dacă Batman e oricum o franciză de succes, moartea lui Ledger îi dă încă o dimensiune mitică. Aproape că pare un scenariu.

Din ce ai văzut la noi anul acesta, ai vreun film preferat?

No Country for Old Men, practic, n-are concurență... deocamdată. Și *Persepolis*. Dar anul trecut, de exemplu, mi-ar

fi plăcut să am în competiție, la Anonimul, *Irina Palm*; ghinion: fusese arătat deja la TIFF.

Păreră ta contează și pentru alții: cel de la Film Comment te-au rugat să le dai propriul tău top al filmelor de la Cannes 2008. Ai fost singurul critic din România?

Da, de fapt am fost întrebați opt, printre care J. Hoberman de la „Village Voice”, Thomas Sotinel de la „Le Monde”, Gavin Smith de la „Film Comment”. Compania e foarte onorantă, iar verdictele au coincis în proporție de 95%, ceea ce e destul de surprinzător!

Cronici citești?

Sigur că citesc, dar nu la modul compulsiv. De regulă, le citesc după ce-mi scriu propria cronică, să mă văd confirmat sau nu. Nu-mi place înainte pentru că atunci, dacă nu sînt de acord cu părerea cuiva, simt nevoia să polemizez. Ce-mi place, atunci când citesc cronici sau topuri, este să văd cum se conturează mult-dorita „obiectivitate”: nu este altceva decât suma, matematică, a opțiunilor „subiective”. Anumite titluri revin, fie pe plus, fie pe minus. Dacă nu ar exista cronicile, cotațiile și topurile, totul ar fi un haos. Iar haosul nu este bun conducător de Valoarea.

Radio România Cultural

Noua Revistă Vorbită

o revistă cu NeRV
cu Adela Greceanu

vineri de la ora 15
cultural.srr.ro

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1
Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

fm

Festivalul de la Salzburg

ediția 2008

la

RADIO ROMANIA MUZICAL

În direct de la
„Die Felsenreitschule”

13 august, ora 21.00

Concertul Orchestrei Simfonice
a Radiodifuziunii din Viena

Dirijor: Bertrand de Billy

Solist: violonistul Christian Tetzlaff

Suplimentul
CULTURA

OBSERVATOR
CULTURAL

SAPTESERI
ARTISTICE

arhitectura

ROMPRES

PORT.ro

Radio
România
Muzical

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

Matei Bejenaru: „Aparținerea care încapă fără probleme

Pe Matei Bejenaru (n. 1963, la Suceava) îl găsești foarte greu. Azi e la Praga, mâine participă la o dezbatere la Iași, apoi adună mulțimile imigranților la Londra în fața la Tate Modern și revine la Iași să ducă mai departe o bienală de artă contemporană impusă în Europa de Est, „Periferic“-ul. Niciodată blocat într-un spațiu sau mediu, Matei Bejenaru e tocmai cel care inventează un spațiu de schimb socio-cultural la Iași. Dacă Iașul e acum pe o hartă culturală globală, e pe cea a artei contemporane – și aici meritul lui Bejenaru va fi contestat multă vreme de vocile incoerente ale personalităților locale.

Începând cu anul 2000, când beneficiază de o rezidență la Chicago, și după 2001, când participă la Bienala de la Veneția, Matei Bejenaru e prezent pe scena internațională de artă, cu expoziții individuale și de grup, cu proiecte curatoriale, dar și ca editor al revistei „Vector” de artă contemporană (din 2005), editată în Iași, dar citită peste tot în lume. Proiectele sale au stîrmit de multe ori scandal mediatic, atingînd problemele fierbinți ale unei societăți cu o agendă publică haotică.

Problemele imigranților, ale celor care lucrează în mizerie doar pentru a trăi mai bine la întoarcerea în țară (pe care multă vreme intelectualii i-au privit ironic-dezgustați), au devenit un set întreg de instanțieri artistice (predilect sub forma performance-ului) care i-au permis artistului ieșean o abordare unică și tonică a unei situații aparent de la periferia societății. Situația a intrat pe agenda publică mult mai târziu, cînd efectele migrației (politice și sociale) au ajuns cazuri la televizor.

Noul proiect, al unei interdisciplinarități între artă, știință și tehnologie, este și el sincron situației globale. „Periferic 8” propune „arta ca dar”, o hartă a formelor alternative de comunicare artistică într-un capitalism care de multe ori interferează agresiv cu alte „sfere ale dreptății”, în care nu profitul cuantificabil este miza finală. Lumea conectată va transforma perifericul practicilor și emoțiilor noastre într-un nod de rețea, într-un punct de tranzit între zonele autonome de artă și viață. Pentru acestea, Matei Bejenaru reușește să pună în funcțiune tocmai instituția de care aveam nevoie.

Interviu realizat de Constantin Vică

Cînd te-ai apucat de fotografie? E o relație specială, sau fotografia era singurul instrument prin care puteai „documenta” acțiunile tale?

Am făcut fotografii în adolescență împreună cu tatăl meu. Apoi, ca student la pictură, obișnuiam să fac fotografii ale diferitelor mele acțiuni și happening-uri. Am folosit și camera video atunci cînd mișcarea era importantă. Aparatul foto exercită o atracție specială asupra mea, la fel și munca din laboratorul foto, atunci cînd dezvoltăm filme sau copiez imagini pe hirtie.

Cum ai migrat dinspre fotografie spre arta socială?

Am ajuns la fotografie gîndind ca în pictură, adică am compus elementele cadrului și le-am colorat sau dat tonuri valorice, la fel ca un pictor. Motorul acestei schimbări a fost necesitatea de a experimenta și a căuta limitele artei. Cum în cele din urmă am aflat că nu există granițe între viață și artă, spațiul social, lumea oamenilor și a relațiilor dintre ei, a devenit „materia primă” pentru proiectele mele experimentale. Forma artistică clasică s-a „pulverizat” în concept și acțiune, corpul meu, cuvintele și gîndurile mele au putut astfel să genereze relații care trăiau prin ele însele ca forme de artă. Ulterior le-am numit situații poetice...

Pe ce artiști vizuali, curatori și teoreticieni români mizezi în următorii ani?

Îmi este greu să dau nume. Am privit cu respect și interes subtilitatea proiectelor lui Ciprian Mureșan, abilitatea de a manipula contradicția dintre formă și conținut din lucrările lui Cristî Pogăcean. Filmele video ale lui Ștefan Constantinescu și ale Aureliei Mihaei sînt prea puțin văzute și cunoscute în România, poate și pentru faptul că artiștii nu mai trăiesc aici. Mă interesează proiectele curatoriale și de cercetare ale Simonei Năstac și ale Alinei Șerban și mărturisesc sincer că am citit de mai multe ori ziarul coordonat de Mihnea Mircan pentru proiectul românesc de la ultima Bienală de la Veneția, pentru sofisticarea intelectuală. Cred că gîndirea analitică a lui Cătălin Gheorghe și spiritul critic al lui Vlad Morariu vor fi mai bine cunoscute în viitor. Sînt sigur că există și mulți alți tineri artiști și curatori, dar nu am avut ocazia, încă, să le văd proiectele.

Lucrarea ta Ghid de călătorie a fost percepută ca un act anti-național, ilegal și pe alocuri terorist. De ce?

Pentru că a fost citită ad-literam. E un proiect de artă conceptuală care își apropie

limbajul și grafica folosită în ghidurile de călătorie obișnuite. Mesajul proiectului meu era acela de a sensibiliza cît mai multă lume în legătură cu tragediile multor emigranți ilegali români. Substanța artistică a proiectului o reprezintă tocmai adoptarea limbajelor amintite, culegerea informațiilor și prezentarea lor sub forma unui ghid, iar în spațiul expozițional sub forma unei instalații.

Strawberry Fields Forever, Travelling Guide și Together sînt trei perspective asupra unei teme comune, cea a migrației în epoca post-industrială. Ce întrebări și răspunsuri stau în spațiile acestei probleme?

Probabil ceea ce mă interesează pe mine este să pun în discuție contradicțiile rezultate din integrarea societății românești în lumea globală. Pînă nu demult eram o lume închisă, o insulă fără port. E incredibil pentru mine să constat că deși aproape trei milioane de români lucrează în străinătate, la Iași cîteva sute de muncitori chinezi construiesc un mare proiect edilitar...

Un fost electrician care acum lucrează în Anglia îmi spunea că în România el lucrează cu o lampă de tensiune improvizată, un patent și o șurubelniță, iar la Londra se simte ca un cowboy, cu o centură plină de scule, fiecare pentru o anumită operațiune.

Aici văd un lucru pozitiv: contactul cu un alt nivel tehnologic care schimbă gîndirea și, evident, concepția despre lume a conaționaliilor noștri...

Te pregătești de a opta ediție a Bienalei „Periferic”. Cum a evoluat în timp această Bienală a Estului?

„Periferic” a început la mijlocul anilor '90 ca un festival de performance în timpuri grele, de izolare, sărăcie și lipsă de perspectivă. Nu întimplător, mulți artiști foloseau corpul în proiectele lor, pentru că aceasta era privit ca un martor al traumelor noastre comune. Ulterior, cred că „Periferic“-ul a cîștigat în conținut și profil, devenind astfel o platformă de analiză a condițiilor producției artistice în contexte fără infrastructură culturală și un catalizator al firavei scene artistice locale. Poate acesta este principalul motiv pentru care a ajuns la cea de-a opta ediție.

Conceptul de anul acesta al Bienalei „Periferic” este „arta ca dar”. Nu e prea târziu acum, cînd arta a intrat și ea în epoca brand-urilor și a capitalismului fluid?

Întotdeauna artiștii vor experimenta forme alternative de comunicare. „Arta ca dar” propune analiza unor modele de schimb și analizează direct metodele speculative care influențează valorizarea socială a artei.

Imaginea face parte din proiectul fotografic M3. Muncii este valorizat în societatea românească...

Tuturor ne place să primim și să oferim daruri, dăruirea fiind astfel o metaforă ce descrie economia artei de la producție, diseminare și recepție. De asemenea, Bienala „Periferic 8” își propune să deschidă noi cîmpuri de experiment către alte domenii culturale sau teritorii non-artistice din știință.

Un lucru important pentru noi ca organizatori îl reprezintă medierea proiectului pentru a avea un public cît mai divers și mai informat.

Cum vezi arta vizuală din România? Te simți un marginal, un periferic?

În opinia mea, scena de artă contemporană din România este într-un proces de schimbare și maturizare, afectat în continuare de lipsa instituțiilor. Este un interes mult mai mare din exterior pentru ceea ce se produce local, interes care trebuie privit în contextul integrării României în lumea vestică.

Unii artiști, precum Dan Perjovschi și Victor Man, au o carieră internațională de succes. Din păcate, instituțiile nonprofit de proiect, care au susținut scena românească în ultimul deceniu, au dispărut în general din motive financiare, lăsînd promovarea producției artistice pe seama sistemului galeriilor private, care este și el la început. Pînă acum nu există muzee (cu excepția MNAC București) sau

em unei lumi mici, e într-o sală de clasă“

Artistic M3 – muncă, memorie, mișcare – ce își propune să analizeze modul în care conceptul artistic este construit în România post-comunistă.

centre de artă contemporană, fapt greu de acceptat pentru o țară europeană de peste 20 de milioane de locuitori. Personal, nu mă simt marginal pe scena românească, dar nici foarte central. De fapt, aparținem unei lumi mici, puțin vizibile, care încapă fără probleme într-o sală de clasă dintr-o școală generală...

În ultima vreme propui o nouă alianță între arta vizuală și cercetarea în științele sociale. Cum proiectezi această colaborare între medii, domenii și abordări diferite?

E prea mult spus alianță. Poate pentru faptul că am o dublă formație, inginer și artist vizual, sînt interesat tot mai mult de teritoriile comune ale cunoașterii, de interdisciplinaritate. În opinia mea, educația și cercetarea au un rol fundamental în progresul unei societăți. Cu tristețe constat că imaginea cercetătorului nu există în conștiința publică românească, de parcă societatea nu are nevoie de cunoaștere tehnologică avansată. Premiile de excelență, decernate în ceremonii pompoase, intens mediatizate, ignoră inginerii și cercetătorii.

În domeniul științelor sociale, cu toate că prin studii și articole sînt trase semnale de alarmă asupra subdezvoltării României rurale, care reprezintă aproape jumătate din populație, nu am aflat încă

de un program coerent de dezvoltare rurală pe termen lung.

Aici cred că artele pot contribui la introducerea unor asemenea teme pe agenda publică.

Proiectul cARTier a început în 2003. Te-ai întreba ce ai făcut în ultimii 5 ani de cARTier?

cARTier a fost un proiect de cultură socială, derulat în cartierul Tătărași din Iași,

» **Scena de artă contemporană din România este într-un proces de schimbare și maturizare, afectat în continuare de lipsa instituțiilor. Este un interes mult mai mare din exterior pentru ceea ce se produce local, interes care trebuie privit în contextul integrării României în lumea vestică.**

În perioada 2003-2007. Au fost reabilitate și pictate mai multe fațade de blocuri, au fost realizate diferite proiecte culturale care au implicat comunitatea locală, de la festivaluri de cartier, pînă la piese de teatru și expoziții.

A fost o provocare pentru artiștii din Asociația „Vector” de a activa în lumea reală. Pentru mine a fost o lecție de viață care îmi influențează în prezent practica artistică.

Cum te raportezi la proprietatea intelectuală și cum la cea tangibilă?

Investesc mult în informație stocată pe orice tip de format. Nu țin foarte mult la obiecte, spațiul în care trăiesc este alb, simplu și funcțional. În același timp nu sînt un radical, am și cîteva farfurii frumoase pe care le folosesc din cînd în cînd împreună cu familia sau prietenii...

Există o „gîndire de stînga” în acest moment în România?

Nu am date în detaliu despre „gîndirea de stînga”, dar cu certitudine dacă există în mod structurat nu este vizibilă, poate și pentru că sîntem la doar 18 ani de la căderea comunismului cearșist în România. Profilul intelectual dominant este cel conservator, care se legitimează prin valorile tradiționale.

Există și unele voci care promovează valorile neo-liberalismului.

Cum vezi alianța dintre politică și religie în România?

Biserica are o influență considerabilă în

societatea noastră și politicienii știu foarte bine asta. La Iași, cu ocazia Sărbătorii Sfintei Paraschiva, toți politicienii care vor să cîștige voturile mulțimii sînt prezenți la eveniment. Toată lumea își amintește de întrebarea candidatului Emil Constantinescu adresată președintelui Ion Iliescu în confruntarea finală din campania prezidențială din 1996, dacă acesta din urmă este religios. Poate și aceasta a contribuit la victoria de atunci...

Biserica este dependentă financiar de stat, iar statul are nevoie de biserică pentru a-și exercita autoritatea asupra cetățenilor. Aș dori ca biserica să fie mai tolerantă, mai prezentă în proiectele sociale și să controleze mai atent calitatea și stilul arhitectural al construcțiilor religioase care apar haotic începînd din anii '90.

Te uiți la televizor?

Mă uit la televizor seara înainte de culcare, adorm adesea cu telecomanda în mînă și nu rezist să mă uit mai mult de zece minute la un singur program.

Nu există un conflict între artistul Bejenaru și managerul cultural Bejenaru?

Există un conflict între artist și manager pe care am încercat să îl gestionez în decursul timpului. Cred că în următorul an va trebui să fac o alegere dificilă între una din cele două opțiuni. Înclin către profilul de artist, poate și pentru faptul că am conștientizat că „resursa de verde” din capul meu este limitată și vreau să profit de ea cît se mai poate...

„NU MĂ LAUD CU COPILĂRIA MEA DINTRE BLOCURI”

Îți place să declari că ai crescut într-un mediu proletar. Cum au fost copilăria și adolescența proletarului Matei Bejenaru?

Ceea ce îmi amintesc din perioada copilăriei sînt după-amiezele de sîmbătă, cînd veneam de la școală, vedeam un meci din Turneul celor 5 Națiuni și apoi citeam rubrica Breviar din revista „Magazin”, adusă cu promptitudine de poștaș la sfîrșit de săptămîna. Tatăl meu voia să devin un inginer pregătit și nu precupețea nimic pentru a mă informa de mic copil despre tehnică și despre respectul muncii. Nu mă laud cu copilăria mea dintre blocuri din Suceava anilor '70. Nu a fost nici foarte frumoasă, nici specială, au rămas în mîntea mea colecția de pachete de țigări străine culese de la chelnerii restaurantului „Arcașu”, portretele desenate de mine în caietele de lecturi suplimentare, magnetofonul

Maiak la care ascultam Police, meciurile de baschet cu echipa clasei, orele nesfîrșite la masa din dormitor cu deschidere spre Dealul Tătărașilor în care rezolvam probleme la matematică și fizică, plimbările și emoțiile profunde despre care nu pot să vorbesc aici.

De ce nu ai plecat din Iași (așa cum a făcut-o Cantor plecînd din Cluj)?

Eu am plecat din Suceava la Iași în 1990. A fost un pas dificil pe care l-am făcut împreună cu familia. Eu cred că sînt mult timp plecat din locul în care trăiesc fizic. Vorbînd realist, nu am avut o oportunitate serioasă la începutul anilor '90, am ținut întotdeauna la familie și apoi a venit proiectul „Periferic”, care are o legătură directă cu Iașul.

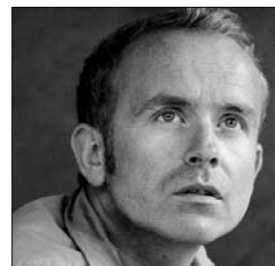
ARTISTUL ASOCIAT

- ▶ Săptămîna 1 – Interviu
- ▶ Săptămîna 2 – Text de autor
- ▶ Săptămîna 3 – Criticii despre...
- ▶ Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

august –
MATEI BEJENARU

„Suplimentul de cultură” a lansat campania „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicației.

» **IULIE: Regizorul RADU AFRIM. Afrim e creatorul eroilor mei, copiii din plastilină și bătrînilor ghiduși care se joacă de-a razna într-o lume hipersensibilizată. Afrim sînte tare toată nebunia poveștilor noastre din realitatea imediată. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.**

» **SEPTEMBRIE: Formația URMA. Azi o ascuți și nu e. URMA a apărut în 2003, iar în urmă cu doi ani a dispărut. Anul trecut a scos însă un nou album, Trend Off. „Now let's all pray for a miracle. Maybe God has URMA on its iPod.” Coordonatorul lunii: Anca Baraboi**

EXPLOZIE ROCK LA CORT

ARTmania, schimbarea la față

Ca și când te-ai întâlni cu un vechi prieten și nu mai recunoști mai nimic din ce știai, așa a fost ARTmania 2008, față de edițiile precedente. Sau, cum spunea un prieten, „ARTmania în Piața Mare și ARTmania la Pavilion sînt două festivaluri diferite”.

Veronica D. Niculescu

Trupele Tiamat, Agua de Annique și Lacrimosa au fost virfurile ARTmania, cel mai așteptat eveniment muzical al verii din Sibiu, desfășurat pe 18 și 19 iulie. Pavilionul a fost cuibul rockerilor, cam trei mii de suflete fiind prezente la cortul care a găzduit festivalul, în forma sa restrînsă față de edițiile precedente. Pavilionul, bine climatizat și suficient de încăpător, nu a fost o oală sub presiune,

asa cum s-au temut mulți dintre participanți, dar nici o gazdă nemaipomenită, astfel că la final concluzia a fost una singură: festivalul trebuie să revină în Piața Mare.

Prima seară, cea mai reușită

Timp de două zile, la a treia ediție ARTmania au concertat unsprezece trupe, iar pe străzile orașului au curs rîuri de rockeri și rockerite, fie în blugi și tricouri negre, fie în rochii cu dantele și bocanci.

Prima seară a fost, după părerea majorității, și cea mai reușită. După românia de la Bucium, Agua de Annique, a cărei solistă a fost și la ediția de anul trecut cu fosta trupă The Gathering, a avut un recital de o oră.

Solista Anneke van Giersbergen a dovedit că planul i-a reușit de minune: și-a făcut o formație care să-i pună în valoare propria muzică și propriile versuri. Farmecul ei a rămas același, vocea a sunat minunat, iar publicul a răspuns pe măsură, scandind minute în șir numele noii trupe. Membrii formației au apărut în uniforme de pilot, iar Anneke,

blondă și în fustită scurtă, a vorbit permanent cu publicul, în timp ce băiețelul ei de patru ani a urmărit concertul din culise.

Suedezii de la Tiamat au avut cea mai entuziasmată primire, începînd concertul cu o piesă de pe noul album, *Amanethes*, lansat acum două luni. Recitalul lor a durat aproximativ 90 de minute, iar solistul Johan Edlund nu a vrut să plece nici cînd erau atenționați că li se terminase timpul. Bis prelungit, alcătuit din trei piese: „N-am venit pînă aici ca să plecăm fără să cîntăm *Gaia*, nu-i așa?”, a întrebă solistul. Și a cîntat tot ce-a avut de cîntat, dincolo de orar și de termene...

Lacrimosa a fost ultima bucurie a serii. Au trecut practic prin întregul repertoriu, solistul Tillo Wolf fermecîndu-și fanii cu gesturile sale teatrale, puse în valoare de explozia de lumină. S-au întors la bis cu *Copycat*, aproape de miezul nopții, spre bucuria fanilor din primele rînduri, care știau piesele în limba germană cuvînt cu cuvînt.

Negură Bungeț, bucuria de-a doua zi

A doua seară a fost mai puțin reușită, însă a avut un mare merit: a adus pe scena festivalului cea mai cunoscută trupă românească de black metal, Negură Bungeț. Un concert excepțional, din păcate de numai 40 de minute. Mulți dintre spectatori aveau să spună că prezența lor a fost cea mai interesantă a întregii serii.

Leaves Eyes, aflați pentru prima oară în România, a deschis seria trupelor străine. Solista Liv Kristine, îmbrăcată în rochie de prințesă, cu negru și auriu, a cîntat alături de soțul ei, Alex Krull de la Atrocity. Alex a înnebunit publicul cu aparițiile sale, dar și cu pletele lungi pînă la genunchi. El a amintit că bunicii și mama lui s-au născut la Sibiu.

A urmat Atrocity – aceiași muzicieni din recitalul precedent, într-o altă așezare pe scenă și din păcate cu un repertoriu nu pe gustul tuturor: prelucrări ale unor hituri din anii '80. Atrocity a fost prilej de bucurie numai pentru o parte a publicului, alții considerînd show-ul sub media generală a festivalului și preferînd să petreacă timpul afară, pe terase, unde se auzau prin pereții cortului refrene precum „People are people...”. Cu totul altceva decît înseamnă an de an ARTmania.

Festivalul l-au încheiat Gamma Ray. Și ei aflați pentru prima oară în România, germanii au cîntat aproape două ore. S-au declarat de altfel cei mai încîntați de publicul românesc, cerînd chiar ei la final organizarea unei sesiuni de autografe, pentru a se întîlni cu fanii.

La jumătatea anului 2008, se poate spune despre ARTmania că a fost singurul dintre festivalurile importante ale

Sibiului care din păcate a avut o ediție cu un nivel sub cel din 2007, atât din punct de vedere calitativ, cit și cantitativ. Organizatorii au fost nevoiți să facă anumite sacrificii, în primul rînd din cauza schimbării de locație.

La două nume mari s-a renunțat din cauza cortului, care reprezenta o scenă prea mică. Așteptăm ARTmania 2009, dacă se poate în Piața Mare – unde se aprobă în continuare te miri ce festivaluri, numai cele de rock nu –, și dacă se poate pe durata a trei zile, ca în vremurile bune.

FOTO: Veronica D. Niculescu

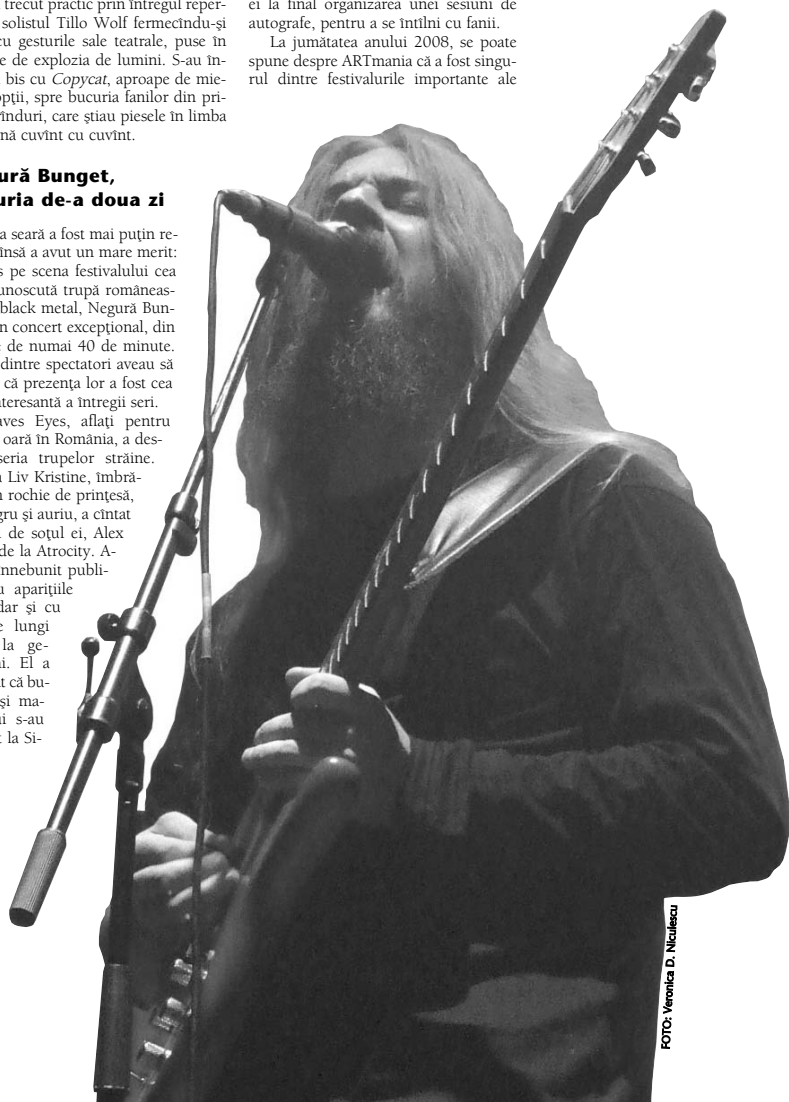

FOTO: Veronica D. Niculescu

CIVILIZAT

„Doresc să cred că ARTmania Festival a fost un succes și la cea de-a treia ediție. Publicul a fost extraordinar, foarte civilizată și entuziast. Toate trupele străine s-au declarat încîntate de reacția spectatorilor, în special Gamma Ray”, a declarat la final Codruța Vulcu, director executiv al festivalului.

ARTMANIA A ÎNSEMNAT:

Vineri

Frozen Dusk
Sincarnate
Bucium
Agua de Annique
Tiamat
Lacrimosa

Sîmbătă

Avatar
Negură Bungeț
Leaves Eyes
Atrocity
Gamma Ray

Up the Irons!

Bucureşti, 4 august, Iron Maiden „Somewhere Back in Time” World Tour. Căldură ca-n Infern. Praf, miroasuri înţepătoare, zăpuşea, sete, şoferi tembeli. La Stadionul Cotroceni ajungem după ceva peripeţii, inclusiv întârzieri de trenuri & o tamponare cu taxiul într-o intersecţie.

Diana Soare

Nu avem bilete la sectorul pentru Presă (goluţ, de altfel), așa încît ne așezăm cuminiți la coada formată pe lângă Marriott și înaintăm surprinzător de repede. Jucînd după sticlele cu apă din jur, am avut noroc: alții, veniți din vreme, au trebuit să aștepte îndelung deschiderea porților.

Înăuntru, schimbăm leii pe jetoane, apoi jetoanele pe pahare de plastic. Încă nu e coadă, cel puțin nu sus, în tribune. Rîndul 13, „numărați dumneavoastră de jos în sus”, ne explică amabil o domnișoară numai zîmbet. Imediat după țigăra și bifez în gînd plusurile: chioscuri suficiente (încă mă mai bîntuie coșmarul Rolling Stones, cînd organizatorii au lansat 60.000 de oameni însetați), toalete ecologice izolate discret, locuri bune, oameni mulți, aproape toți în tricouri cu Maiden.

Pe scenă, Lauren Harris mă lasă indiferentă. „Fata lu’ tata” (a.k.a Steve Harris, fondatorul Iron Maiden) n-are nici voce, nici piese, doar un certificat de naștere care-i asigură show-ul de deschidere în concertele britanicilor. Casc – și se pare că dezinteresează mi-e împărtășit de aproape toți cei de pe stadion. Încă o țigară. O fată cu un tatuaj pe umărul drept, un cuplu în vîrstă în pantaloni de piele. Aproape de mine, o familie simpatică: tatăl grăsun, cu zuluful (he, he, ce plete trebuie să fi avut cîndva!), mama blondă, cu breton, puștiul la vreo 12 ani. Și nu sînt singurii veniți cu odrasla după ei. Înainte să-și manifeste scepticismul față de aducerea în România a trupelor rock, organizatorii ar trebui să privească mai mult în jur și să-și dea seama că „publicul-țintă” nu este format doar din adolescenți rebeli, machiați cu liner negru – meditez eu.

Scurtă lecție de istorie

Tot în deschidere, Trooper. Nu-mi plac neapărat, dar i-aș fi ascultat mai cu plăcere dacă nu m-ar fi stresat acel „Bună seara, prieteni!” repetitiv, cu inflexiuni minculesceniene. Așa încît fac o pauză cit un recital și vă povestesc puțin despre Iron Maiden: a fondat-o, cum spuneam, basistul Steve Harris în 1975, taman în

FOTO: Metalhead.ro

ziua de Crăciun. Au fost acuzați de satanism de către o grupare creștină, care a vrut să le ardă albumele în timpul unui protest. Au vîndut peste 80 de milioane de discuri în toată lumea și au scos, pînă acum, 24 de titluri. Primul, *Iron Maiden* (1980), a ajuns pe locul 4 în UK Albums Chart în prima săptămîină de la lansare. Tot atunci a apărut pe copertă și celebra mascotă Eddie, desenată de Derek Riggs și inspirată de Electric Matthew, un personaj dintr-un tablou creat de artist pentru a simboliza mișcarea punk.

Turneul „Somewhere Back in Time” a fost anunțat pe 5 septembrie 2007, iar lansarea compilației omonime a avut loc pe 12 mai 2008. Bruce Dickinson (vocal), Dave Murray (chitară, membru încă de la înființarea trupei), Adrian Smith (chitară), Janick Gers (chitară), Steve Harris (bass) și Nicko McBrain (baterie) călătoresc în acest turneu într-un avion particular personalizat, botezat „Ed Force One”, cu care au aterizat, de altfel, și la București. Gata lecția de istorie, pentru restul există Google.

„I am a man who walks alone...”

Scena se întunecă, lumea țipă, în boxe – *Transylvania*. De aici încolo, cuvintele nu prea îmi sînt de ajutor. 20.000 de suflete la unison. Steaguri fluturînd, miini ridicate în aer, chipuri transfigurate. *The Wasted Years*, *The Number of The Beast* sau *Can I Play with Madness* se fredonează într-un glas, cu ochii închiși. Mămică

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

La piață cu Hagi

În Turcia, cum ieși din *resort*-ul de cinci stele, aluneci în istorie. Zone opulente, cu sute de vile aliniate între palmieri, și zone de o sărăcie neagră, în care oamenii și animalele zac la un loc, cu ochii toropiți de soare. Ai fi apăsător pe accelerație și iei distanță, dar drumul cotit și fisurat te obliga la o cunoaștere mai profundă...

Că e în postmodernitatea *all inclusive* sau într-un *Ev Mediu* crunt, țara aceasta care, după ce a fost un imperiu, continuă să fie mare are cam aceeași mentalitate negustorească. Întrînd în bazar, o descoperi în toată splendoarea ei.

Eu, care nu suport să merg la cumpărături, m-am amuzat teribil de negocierile cu vînzătorii turci. Consoarta, însă, pentru care *shopping*-ul e o adevărată necesitate, a fost zdruncinată rău în sistemul ei de valori și referințe comerciale. Circul începea imediat ce treceai (ai fi vrut să treci) prin dreptul magazinului, prăvăliei, dughenei cu fleacuri colorate. Comersanții stăteau afară, așezați pe trepte, și cu ochii în toate părțile, după turiști. Imediat ce ne vedeau, începeau să ne vorbească în rusește, asimilîndu-ne cu vecinii de la Răsărit. Limba noastră, *cu da* și *pa*, le suna cunoscută. Ne întrebau totuși cu respect de unde sîntem. „Din România”, le spuneam eu mîndru. „A, *Romania*”, exclamau ei bucurînd. „Hagi, Popescu...” „Lucescu”, venea replica mea. „Lucescu, Lucescu”, întăreau ei cu aceeași veselie microbistă. După care iarăși începeau: „Hagi, Hagi... Nu vrei un șal, vă fac reducere la genți, iați aceste farfurii cu totul speciale, pot să vă ofer o cafeluță”, ce fetiță drăguță aveți, Hagi e un mare jucător, ce mai face?” „Face bine, le răspundeam eu, dar haideti să vedem cam cit ne-ar costa această farfurioară”.

Distracția adevărată abia acum urma. Legea de fier a negustoriei

turcești este să nu așeze prețul pe nici unul dintre produsele bazarului. Te simți rătăcit printre mărfurile fără cotații, ca un merceolog debutant bîjbîind în întuneric. Oare cit o putea să coste acest tricou cu Cristiano Ronaldo pe care juniorul și-l dorește atît de mult? Unele bucurii sînt neprețuite, ne învăța reclama. Și totuși, cit? Te uiți gînditor către vînzătorul volubil, care îți tot deapănă povestea lui Hagi, și încerci să-i intrerupi logoreea fotbalistică. „Bre, care-i prețul?” „O sută de euro”, răspunde el într-un fel de paranteză rapid deschisă și închisă, de parcă suma aceasta ar fi detaliul cel mai puțin important, la care nu face să ne gîndim prea mult. „O sută? E cam exagerat”, zic eu, încă politicos. „Aveți dreptate, domnule, uitasem că sînteți din țara lui Hagi, vi-l ofer cu 80”. „Tot e mult, domnule, spuneți-mi prețul real”. „Vă văd un om serios, aveți și o familie încîntătoare, iar Hagi este un mare jucător. Îmi rup de la gură și vă las tricoul cu 70”. „Stimate domn, mulțumesc mult, dar tot e al naibii de scump. Cred c-o să renunț.”

Pe drumul spre ieșirea din magazin, prețul se diminuează tot mai mult. După trei metri, ajunsese la 60, după încă doi, la 50. Iar afară, în stradă, ne-am întors pe călcîie și am trecut la probat. Cei 100 de euro inițial se făcuseră 20. Cred că de fapt era și mai puțin, dar cit să te mai tirgăiești? Pentru mine, unul, jocul se terminase.

Nu și pentru frumoasa mea soție, care avea atîtea de cumpărat. Tocmai ea, experta în *shopping*, era acum obligată la o pâlăvrăgeală continuă, istovitoare, în care Gică Hagi al nostru trecuse parcă în echipa adversă.

Oricît de bun ai fi, e greu să joci în deplasare.

FOTO: Metalhead.ro

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment cu școlari

Emil Brumaru: Acum cred că acele „noi posibilități” m-ar interesa mai mult decât ce a fost până aici!!! Promit să te țin și eu cu răsufierea la gură... mai încolo. Sînt cumva trist. Nu am avut niciodată bicicletă, în schimb pedepsei adevărate, iată ceva ce am avut la școală, pînă prin a opta, cu patinele pe ghetete iarna... și observ că scrii mai bine ca mine! O să bag la scările!

Da, pedeapsa dată ție, pe lingă că-ți deschidea „noi posibilități”, ceea ce e de fapt minunat, mai era și foarte dură, sadică cumva... Să descrii ce ai săvîrșit, să aștepți apoi momentul pedepsei adevărate, iată ceva cam teuton, aș zice... La mine, citeva curele date în pripă m-au înveselit mai mult, decât să mă înspăimînte... A se observa că băiețelul tău era mai mic, tu conduceai luptele... La mine era invers, Instructoarea avînd și ascendentul vîrstei și al „funcției”... Eram net inferiorul ei! Omulețul ce-i simțise tîria coapselor și fierbințeala lui ciudată era un vasal pușin impertinent prin dorința ce i se ghicea în gesturi și priviri... Suprema plăcere se consuma prin ceremonialul copilăresc al dusului și venitului, de citeva ori, cu tramvaiul... Plus că ea, lucidă, a pus punct deliciilor deambulatorii...

Veronica D. Niculescu: Interesante explicațiile cu ascendentul vîrstei și al funcției. Cred că și eu, cumva, eram de fapt mult mai mare ca el – la vîrsta aceea fetele sînt mult mai dezvoltate. Cu băiatul acela – nu-i dau numele tocmai din cauza a ceea ce voi scrie aici – am mai rămas prietenă o vreme, cam atît cît ne-a permis joaca... Fiindcă după 14-15 ani fiecare a apucat-o în altă direcție, odată cu intrarea la liceu. Cu el s-a întîmplat însă și altceva, ceva foarte trist. Dintr-un copil cuminte, de familie foarte bună, a ajuns un fel de golănaș. Motivul e cumplit: mama lui, medic ginecolog, a ajuns în pușcărie, fiind prinsă făcînd un avort. A ieșit după mulți ani... Nu mai era nici ea la fel, și nici familia pe care o lăsase afară.

Observ acum și primul mesaj –

(Va urma)

grăbită, îl citisem doar pe ultimul. Puteți să nu mă invidiați: eu mi-am dorit mereu patinele! „Noile posibilități”? Vara la ștrand, un soi de complicitate în momente delicate, mîrturisiri pe calea ferată, pe drumul spre casă, de umerii arși de soare, apoi uscătoria transformată în cameră a secretelor unde ne adunam cîțiva copii, lumina roșie, casetofonul, dansul cu miini încolăcite timid în jurul taliei, o cutie de Tic-Tac cadou, și multe umbre, mai ales multe umbre și imaginația noastră văzînd balauri misterioși unde nu erau decît pitici jucăuși. 13 ani!...

E.B.: 13 ani? Să mă gîndesc ce făceam la vîrsta aceea... A, probabil eram prin vacanța dintre a șaptea și-a opta... sau chiar dintre a opta și a noua? O să calculez pe degete... Am făcut un liceu numai cu băieți... L. B. Nr.1... Oricum, te invidiez pentru multe. Nu mă duceam la ștrand, nu ascultam muzică la casetofon, nu dansam cu miinile încolăcite pe talia nici unei fete... Eram imposibil de grav, deși deja se constituie „Gașca teatrului”, unde băteam mingea în draci (volei, fotbal) și pîndeam seara, cu alți copii, mai mult băieți, cabinele acrțelor, cu geamurile deschise în nopțile calde, îmbătați de frumusețea lor, cînd își schimbau veșmintele sau se machiau în fața oglinzilor mari... Dar o să revin... Nu înțeleg în ce oraș aveai copilăria aceea cu casetofone... pe care eu, vail, nici nu mi le inchipuam cum arată... Casetofon am avut pe la 35 de ani!!! A, mi-am amintit, la ștrand am fost și eu de vreo trei ori, era pe lingă Palatul Culturii... Însă nu cu fete! Acolo am și patinat iarna... Oricum, o copilărie mai „închisă” și datorită timpului de atunci... Însă citeam mult, mai ales poezie... Eminescu (Postume), Baudelaire (descoperit la un anticariat și tradus de mine cu vînt cu cuvînt, cu creionul, chiar pe cartea pe care o stropeam cu portocale... cu coji de portocale ce fîșneau aromele din porii...). E de povestit amănunțit...

La stînga Tatălui

Descendent al culturii baroce, José Saramago încearcă în romanul *Memorialul minăstirii* să reconstruiască trecutul prin intermediul ficțiunii, completînd imaginarul epocii lui Dom Joao al V-lea într-o istorie fictivă, care reînvie un trecut de mult apus. Una din sursele de inspirație ale romanului

lui Saramago a fost „memorialul” adresat regelui Dom Joao al V-lea, un protest al părintelui Correia Leitao împotriva cheltuielilor exagerate necesitate de construcția Minăstirii din Mafra, o „fantasmă de piatră” a lui Dom Joao, un simbol al megalomaniei regale.

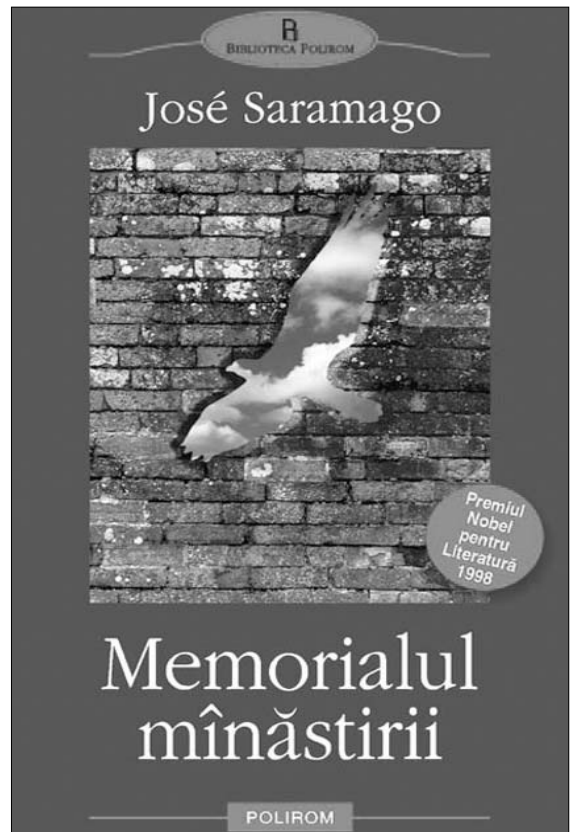
Bogdan Romaniuc

Cele două personaje principale din Memorialul minăstirii sînt Baltasar Mateus Șapte-Sori, un soldat lăsat la vatră după ce i-a fost retezată de la incheietură mîna stîngă în timpul asaltului de la Jerez de los Caballeros, unde sute de oameni și-au pierdut viața, și Blimunda, fiica Sebastianei Maria de Jesus care, din cauza viziunilor și revelațiilor sale, a fost condamnată la arderea pe rug. Baltasar se îndrăgostește de Blimunda, fermecat de ochii ei „de un limpede cenușiu, sau verde, sau albastru, care se schimbă odată cu lumina de afară sau cu gîndul dinăuntru, devenind uneori negri nocturni sau scînteii strălucitoare precum cristalul de stîncă.” Cei doi tineri sînt luați „în custodie” de părintele Bartolomeu Lourenço, fiind aleși să-l ajute la construcția primului aparat de zbor, a „Păsăroiului”, așa cum i-au zis, „din dispreț”, oamenii.

...Nu stă nimeni

„Dumnezeu e ciung și a făcut universul – îi spune părintele Bartolomeu lui Baltasar, încurajîndu-și astfel protejatul, infirm și el, la fel ca Dumnezeu, în urma bătăliei de la Jerez de los Caballeros ... Ce spui, părinte Bartolomeu Lourenço, unde s-a scris că Dumnezeu e ciung, Nimeni nu a scris, nu este scris, numai cu spun că Dumnezeu nu are mîna stîngă, pentru că la dreapta lui, lingă mîna lui dreaptă se așază cei aleși, nu se vorbește niciodată despre mîna stîngă a lui Dumnezeu, nici Sfintele Scripturi, nici Părinții Bisericii, la stînga lui Dumnezeu nu se așază nimeni, e golul, nimicul, absența, prin urmare Dumnezeu e ciung... De mîna stîngă”. Mai tîrziu, Baltasar ajunge la concluzia că Dumnezeu nici nu ar avea nevoie de mîna stîngă, de vreme ce aceasta nu-i este de folos. Cei drepti stau de-a dreapta Tatălui, așa cum spune Biblia, iar cei osîndiți iau drumul iadului. La stînga Tatălui nu stă așadar nimeni. „Atunci eu sînt ultimul din șir – își spune Baltasar –, la stînga mea nu se mai poate așeza nimeni, cu mine se sîrșește lumea.” Absența miinii stîngi era înțeleasă în epocă drept lipsa justiției. Golul de lingă divinitate este însă suplinat de mîna creatoare a omului sau a „Zburătorului” (așa cum era poreclit părintele Bartolomeu).

Romanul este plin de vrăjitoare și de alchimiști, de soldați și de inchișitori. Recreind atmosfera Lisabonei baroce a secolului al XVII-lea, Saramago ironizează intoleranța vechii Portugalii. *Memorialul minăstirii* este cel mai cunoscut roman al lui José Saramago, un roman care i-a adus autorului recunoașterea internațională. În Portugalia, în momentul apari-

ției, romanul a fost vîndut în trei sute șaptezeci de mii de exemplare. Este vorba de fapt despre un text destul de ambiguu, prezentînd în același timp o perspectivă istorică, socială și individuală. În toate romanele sale, Saramago, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în anul 1998, distruge orice dogmă, amestecînd istoria și ficțiunea, „adevărul” și „mînciuina”, făcîndu-l pe cititor să se îndoaie de realitatea acestei lumi. Opera lui José Saramago are, așa cum mîrturisesc chiar autorul într-unul dintre eseurile sale, un singur erou, și anume Portugalia. Istoria acestei țări îl ajută pe scriitor să facă dintr-un „trecut declarat mort, un trecut viu”, îi permite totodată să unească trecutul cu prezentul și cu viitorul. Dacă istoria are numeroase lacune, Saramago reușește cu ajutorul imaginației să înlocuiască „ceea

ce a fost prin ceea ar fi putut fi”. Astfel, *Memorialul minăstirii* pune sub semnul întrebării atît istoria, cît și ficțiunea. În roman, „adevărul” și „mînciuina” se întrepătrund. Acest lucru ne trimite cu gîndul la acel „adevăr al minciunilor”, despre care vorbește Mario Vargas Llosa. „Într-adevăr, romanele mînt spune Llosa – ele nu pot face altceva –, dar... mințind, ele transpun un adevăr ciudat care poate fi exprimat doar disimulat și protejat, deghizat în ceea ce nu există, de fapt. ... Oamenii nu trăiesc numai din adevăruri; ei au nevoie și de minciuni: de cele pe care le inventează de bună voie, nu care le sînt impuse, de cele care se prezintă așa cum sînt, nu deghizate în veșmintele istoriei”.

José Saramago, *Memorialul minăstirii*, traducere din limba portugheză, postfată și note de Mioara Caragea, Colectia „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2007, 29.95 lei

Centrul Național al Dansului

suntem aici

Bd. Nicolae Bălcescu 2
București
Tel.: + 40 (21) 318 86 76
office@cndb.ro
www.cndb.ro

Centrul Național al Dansului

cafe deko

alternativ

Supliment

HotNews

Scrieri la patru mâini

Cei doi scriitori argentinieni, Jorge Luis Borges și Adolfo Bioy Casares, au publicat sub un pseudonim comun, H. Bustos Domecq, mai multe povestiri, toate scrise sub semnul prieteniei, o prietenie care va dura toată viața. Lucrarea de față, *Cărți scrise în doi*, cuprinde *Șase enigme pentru don Isidro Parodi* (1942), *Două fantezii memorabile* (1946), *Alte povestiri de Bustos Domecq* (1977), cu pseudonimul H. Bustos Domecq, și *Cronicile lui Bustos Domecq* (1967), cu numele autorilor.

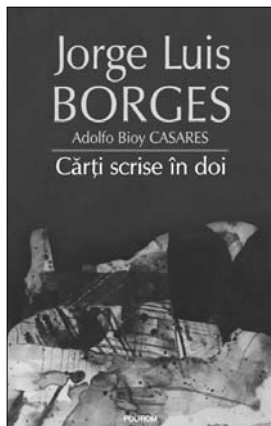
Bogdan Romaniuc

Cei doi scriitori, diferiți ca vîrstă și ca stil, se întîlnesc pentru prima oară, și se împrietenesc imediat, în anul 1932, în casa Victoriei Ocampo, care va deveni cunoscută lui Bioy Casares. Scrierile lor par mai mult texte „baroce”, în care recunoaștem, desigur, temele preferate ale lui Borges: visul, moartea, literatura etc., dar și realismul magic care l-a făcut celebru. Vrînd să scrie „lucruri serioase”, cei doi scriitori eșuează în încercarea lor, căci, așa cum mărturisește Bioy Casares, „Bustos Domecq devenise un glumeț insuportabil”.

Bustos Domecq este de fapt un autor fictiv de romane polițiste: „Doctorul Honorio Bustos Domecq vede lumina zilei în localitatea Pujato (din provincia Santa Fe), în anul 1893. După interesante stu-

dii primare, se mută cu întreaga familie în orașul argentinian Chicago. În 1907, fără să bănuiască măcar ce vîrstă avea, presa din Rosario dă binețe în coloanele sale primelor creații ale acestui modest prieten al muzelor”. Acesta este considerat chiar un urmaș al lui E.A. Poe. Bustos Domecq și-a făcut apariția sub numele de F. Bustos, pseudonim sub care Jorge Luis Borges, în anul 1933, scrie prima sa povestire, *Hombre de la Esquina Rosada*. Bustos Domecq nu este „un bizantin închis în turnul de fildeș”, ci mai degrabă „un contemporan atent la pulsul celor omenești, care își risipește din goana condeiului torentele adevărului personal”.

Jorge Luis Borges este un reprezentant al școlii latino-americane a realismului magic, alături de scriitori precum Alejo Carpentier sau Gabriel Garcia Mar-

quez. Prozator, poet și eseist, Borges primește în anul 1979 Premiul Cervantes, cea mai importantă distincție din literatura spaniolă și hispanoamericană. Orbierea treptată, pe care nu o consideră un lucru tragic, ci „un lent amurg de vară”, i-a influențat puternic întreaga operă. Memoria devine pentru bătrînul orb sinonimul uitării. Fiecare cuvînt este o metaforă – spune Borges –, iar poezia trebuie simțită fizic și, în același timp, trebuie să fie anonimă.

Jorge Luis Borges, Adolfo Bioy Casares, Cărți scrise în doi, ediția a II-a, traducere, postfață și note de Ileana Scipione, colecția „Biblioteca Polirom”, seria de autori „Jorge Luis Borges”, Editura Polirom, 2008, 45 lei

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Între sine și celălalt

Multe zile am tot rumegat la un citat luător de minte din Salman Rushdie (este din *Pămîntul de sub tălpile ei – ce titlu fără sare și piper, dar ce op minunat!*): *Între sine și celălalt, între vizionar și psihopat, între îndrăgostit și dragostea lui, între supralume și sublume, cade Umbra*. Și nu prea i-am dat de capăt înțelesului decît pe jumătate sau, poate, doar pe sfert. Lucrul bun însă este acela că eu văd Umbra ca pe o fișie-medium, ca pe un teritoriu tampon, de granițe suprapuse, aproape ca o stare de semi-transă, în care destule întîmplări crepusculare (dar revelatorii) se pot petrece. Cu siguranță nu este deloc limpede ce vreau să spun prin aceasta, dar măcar am purces la un soi de hermeneutică subiectivă, angrenată în mici conținuturi din care a putea să se ivească oarece. Admit că entitatea cea mai nedeslușită este sublumea. Ce naiba va fi fiind sublumea? Și ce vrea ea de la noi?

Pină la urmă, romanul acesta al lui Salman Rushdie, *Pămîntul de sub tălpile ei*, se dovedește a fi aproape un soi de carte de înțelepciune, din care înveți o grămadă de lucruri, de la cum să scrii la cum să nu scrii, plus o istorie antidogmatică a muzicii rock și pop. Am migălit în mințile frazele lui Rushdie, le-am răsucit, le-am chiar rescris, mîngiat și, nu în ultimul rînd, am vorbit cu ele. Am găsit înăuntrul romanului o adecvată tipologie a *diferitului*, a omului altfel, pe care Rushdie nu se sfiște să îl includă în seria alienatului existențial, cu nuanțele din lista care urmează aici și acum și care este ramificată: „omul separat, divorțatul de societate, elevul eliminat, funcționarul concediat, înstrăinatul legal, nomadul dezrădăcinat, cel care pierde pasul și calcă în afara liniei, rebelul, transgresorul, proscrinul, gînditorul anatemitat, revoluționarul crucificat,

sufletul pierdut”. Zic că lista rămîne deschisă pentru destule alte categorii (creatorul linșat public, apostatul lăuntric, boemul automarginalizat, sinucigașul virtual din motive cvasi-metafizice, și ar mai fi), drept care le dedic tuturor diferiților care se sălășuiesc pre această lume piesa *Killer* de pe albumul *H to He Who Am The Only One* (1971) al trupei Van Der Graaf Generator. Acesta întrucît, în urmă cu 25 de ani, mi-am făcut intrarea conștientă în lumea diferiților și în muzichia Van Der Graaf tocmai prin piesa cu pricina!

Și închei cu alte citate răsucite și înlătuite din romanul atît de invocat aici:

Chiar dacă ești călugăr, pasiunea și măcelul te vor ajunge într-o zi. Nu-i lăsașe nimic care să-i amintească, doar singele negru ca părul și camera umbrasă ca pielea. Noaptea își avea propriile vieți. Se înfipse în această închipuire, în ceea ce manevrase din nimic, în ceea ce nu exista, nu putea să existe și nu va exista vreodată. La granița epidermei străjuiesc cîinii nebuni. De jur împrejur explodase un univers de frontiere care se dezintegraseră și de realități care se dezagregaseră: oh, iată sfînta anarhie! Stă întinsă, acoperită de sonete, simțînd cum creierul își revine, aprinzîndu-și lumina în întuneric. Îi sîntem îndatorai vulturei și sîntem legați pe vecie de el, prin singele vieții noastre, care s-ar putea să fie mai puternic decît dragostea. Ceea ce a ars nu poate fi dezars. Era posibil, oare, ca această nebulie vizionară care o înspăimînta cel mai puțin la ea însăși să se potrivească, totuși, îndeaproape, cu noua ei lume? Rupiturile de real care fac să se întrevadă altă realitate căreia i se rezistă ar însemna, oare, ceva apropiat de demență? Dulcea atingere a lumii.

SEMNAL

Gabriela Adameșteanu, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediția a V-a revăzută, postfață de Sanda Cordoș, colecția „Fiction Ltd”, Editura Polirom, 360 de pagini, 34,95 lei

Romanul a primit Premiul de Debut al Uniunii Scriitorilor și Premiul Academiei.

A fost reeditat de Editura Eminescu (1978), Litera (1992) și Institutul Cultural Român (2005).

A fost tradus în bulgară (Balkani, 2007), iar versiunea franceză va apărea în 2009 la Gallimard.

„În *Drumul egal al fiecărei zile*, Gabriela Adameșteanu izbuteste o proză sarcastică, de observație realistă, de tipul celei ilustrate de romanul englez al deceniului șase (*Room at the Top, The Sporting Life*), în care regăsim eroi înșingurați al unei familii umile sau umilite, decis să spargă carapacea și să obțină, eventual, revanșa socială. Demersul artistic al autoarei se deosebește de cel al «furioșilor» britanici (John Braine, David Storey) în modul cum evită angajarea și patetismul, menținînd un balans viclean, așteptarea moderat egoistă, răbdătoare, parțial resemnată. Cele mai bune pagini rezultă acolo unde scriitoarea scruțea cu necrutare, în scene memorabile, sordidul tineretii, penibilitatea gregară a vîrstei haotice.” (Norman Manea)

„Roman despre formarea (și, într-o replică subtil asumată la modelul flaubertian, despre *educația sentimentală*) unei femei, unic, în această privință, în literatura română, umbrit (pe nedrept) de concurența pe care i-o face *Dimineață pierdută*, capodopera scrisă de Gabriela Adameșteanu, *Drumul egal al fiecărei zile* este o carte care, atît prin calitatea artistică, cit și prin plăcerea pe care o aduce și o menține la lectură, merită atenția noilor generații de cititori. Aceștia au șansa să înflinească un roman viu, puternic, fără vîrstă, avînd doar vîrstă adolescenței universale, în care stau împreună spaima, exaltarea și necrutarea, ca și gîndul cutezător și fără egal că, da, «totul începea, simțeam, acum, cu mine».” (Sanda Cordoș)

Stan LaurysSENS, *Eu și Dali. Poveste suprarealistă*, traducere din limba engleză și note de Ioana Văcărescu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 264 de pagini, 24,95 lei

Roman în curs de ecranizare în regia lui Andrew Niccol, cu Al Pacino în rolul lui Dali.

Romanul autobiografic *Eu și Dali. Poveste suprarealistă* prezintă experiențele savuroase ale autorului în domeniul artei. Dintr-un funcționar mărunț la o fabrică de brînzeturi din Antwerp, Stan LaurysSENS devine peste noapte dealer de artă la o prestigioasă companie internațională, unde se ocupă în exclusivitate de vânzarea operelor lui Dali. Deși nu are nici un fel de cunoștințe de specialitate, el își pune la bătaie sarmul și inteligența pentru a-și convinge clienții să cumpere, la prețuri fabuloase, tablouri a căror autenticitate e mai mult decît îndoielnică. Acuzat de fraudă și urmărit de Interpol, Stan se retrage în orașul catalan Cadaqués, unde înflinește numeroase persoane din cercul intim al lui Dali și descoperă că în spatele artistului bătrîn, bolnav și secătuit de idei se ascunde un grup secret de pictori ce întregesc această mașinărie de făcut bani și inundă piața artei cu falșuri. Romanul va fi ecranizat în 2009 de către studioul Room 9 Entertainment în regia lui Andrew Niccol, avîndu-i drept protagoniști pe Al Pacino în rolul lui Dali și pe Cillian Murphy în rolul lui LaurysSENS.

„O combinație foarte bine scrisă de biografie și picaresc, romanul lui Stan LaurysSENS explorează diferențele dintre autentic și fals nu doar în domeniul tranzacțiilor cu opere de artă, ci, mult mai important, în cel al relațiilor umane.” (James Sexton, editorul volumului *Selected Letters of Aldous Huxley*)

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 20.00

cu George Onofrei și Anca Baraboi

ROCKIN' BY MYSELF
Dumitru UNGUREANU

Sfinții păcatelor

Toate trupele care se despart lasă în urmă regrete. Chiar dacă unele își continuă activitatea, înlocuind pe cei plecați, ceva nu funcționează. Magia momentelor dintii se stinge. Solourile produc vibrații, dar au gustul ușor strepezit. Versurile din strofe și ndemnurile din refrene poartă sufletul pînă-n pragul așteptatei primeniri, însă totul pică exact acolo unde vrei să-ți ieși avînt. Nu-l iei, deoarece te împiedică senzația că e o păcăleală, un „merge și așa”, cu paiete. Marketingul sau celebritatea anterioară nu pot face din cenușă rîu de lavă. Poate un foc de cîteva minute, prin a cărui strălucire transparentă vezi, dincolo de flacăra pil-piitoare, combustia aproape nupcleară a „primei” componente...

Cu atît mai derutantă pentru ascultătorul nepretențios și necunosător al „meandrelor showbuzului” e despărțirea unei trupe aflate în vîrf de formă. Beatles au dat tonul și trendul, făcînd victima la scară planetară. Deep Purple au rezolvat neînțelegerea prin rupturi succesive, urmate de tot atîtea reuniri în „formula de aur”. Led Zeppelin au pus punct la timp datorită unui accident neferic. Cei de la Pink Floyd s-au separat inutil, fiindcă tot ce-au editat ulterior, pe discuri solo și-n proiectul care continua numele, se încadrează în universul definit de Syd Barrett. O categorie de – să zic așa – „despărțiri de succes” a instituit Ozzy Osbourne, vocalistul trupei Black Sabbath. După 10 ani cu grupul, Ozzy a tăiat-o spre cariera solo, avînd alături un manager devotat care l-a condus pînă la ușa Rock'and'Roll Hall of Fame. Alți vocaliști au ales, ori au fost îndemnați să aleagă ceva asemănător. Mi-amintesc, la repezeală, de Bruce Dickinson, Rob Halford, David Lee Roth sau Vince Neil, ca să rămîn doar în aria heavy metal.

Motley Crue făcea senzație la mijlocul anilor '80, folosind, pe lîngă make-up-ul strident și scenografia excentrică, simplitatea melodică a rockului de extracție pură și esență tare. Mick Mars,

chitară solo (clasicul Telecaster tăios), Nikki Six, bas buibitor și metalizat, prevăzut cu dopuri din vată, Tommy Lee, tobe zgomotoase ca ansamblul unui regiment de artilerie dotat cu piese grele, Vince Neil vocal. Vocalistul avea voce aspră ca bancheta Cadillacului decapotabil, era blond și jucărea în special femeile voluntare, care nu știu ce vor de la viață. Iar femeile... Acest „ingredient” a fost distribuit de managementul trupei într-un mod senzual, indecent cu măsură, șocant ca îmbrăcăminte și gesturi de scenă. Prezențele feminine punctează decisiv aparițiile video, vehicul de mare folos pentru promovarea muzicii „hair-metal”, cum se mai numește curentul. Cine poate uita de neuitatul clip *Girls Girls Girls*, cu care Motley Crue spărgea televizoarele prin '87-'90? Nici bătrîni nu binecuvîntăți cu andropauza!...

Dar Vince Neil s-a desprins într-o carieră solo fără strălucire și-a revenit buhăit, de-a fost nevoie de operații estetice ca să arate a rocker. Tommy Lee devenea invidiatul soț al universal-rîvnitei Pamela Anderson, ceilalți ajungeau epave perfecte ale stilului de viață punk-glam-heavy-metal-rock-drink-sex, putînd figura în orice serie a Piraiților din Caraibe. Relansarea recentă cu albumul *Saints of Los Angeles* aduce mai mult nostalgie decît energie, deși predomină rockul simplu și percutant, riffurile așemenea literelor de neon pe fațada locanțelor de perdieți, textele pline de umor prizate din (i)realitatea urbană. Senzația generată de audiția albumului mă împinge să cred că avem în boxe un soi de *Return of Avem. Feelgood*. Totul sună la fel de bine... și la fel de compact, aproape nu găsești în materialul sonor un bit unde să arunci o petardă ca să destructurezi întregul. Nu cred că tipii au pretenția de artă cu majuscule. Se distrează încă de minune la vîrsta lor. N-aș rata un concert din turneele de promovare. Dar biletele sînt vindute deja! Any ticket to sale?

O nouă revistă: Studia Musica – Cluj-Napoca

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

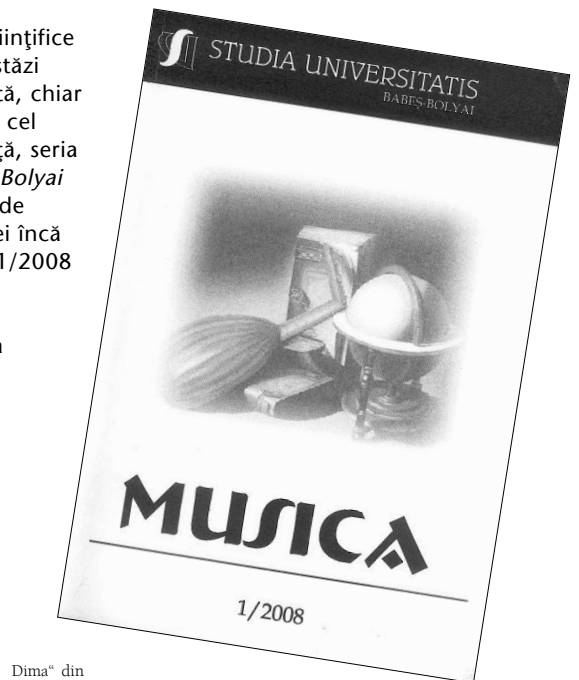

Apariția unei noi reviste științifice muzicale în România de astăzi merită cu siguranță salutată, chiar în plină vară și vacanță. În cel de-al 53-lea an de existență, seria *Studia Universitatis Babeș-Bolyai* adaugă celor 27 de titluri de reviste ce apar sub egida ei încă unul, „Musica”. Numărul 1/2008 a apărut întii în versiunea electronică și, nu de mult, în cea imprimată, avînd ca redactor-șef pe lectorul Gabriela Coca de la secția de pedagogie muzicală a Facultății de Teologie Reformată.

Nu știu cui ti aparține inițiativa publicării unei astfel de reviste, dar ea este binevenită și o tentativă vădită de a alina ceretarea muzicologică, transilvăniană în primul rînd, publicațiilor și publicului științific occidental. Altfel spus, de a deschide, cu atîția ani întîrziere, o fereastră spre lumea din afară și a împrospăta aerul adesea provincial al cercetărilor muzicale din România. Revista are un consiliu de coordonare și redacție cu personalități universitare clujene, din Oradea și din București, o serie de referenți între care și un profesor de la Universitatea din Szeged și un redactor internațional în persoana compozitorului și etnomuzicologului stabilit la Berlin, Corneliu Dan Georgescu; un grup de redactori și referenți care sînt și autorii primului număr.

Autorilor li se cere să-și sumită articolele într-o limbă de circulație internațională (engleză, germană, franceză) și, fapt mai greu de realizat, „să asigure acuratețea științifică” a textului și a notelor de subsol. Or, este greu de crezut că unitatea textului și verificarea și îmbunătățirea calității traducerilor se pot obține fără un redactor versat într-o asemenea activitate și, în particular, în limba muzicală.

Primul număr din *Studia Musica* nu conține studii grupate sub o tematică particulară. Gabriela Coca republică, sub titlul *Retrospectiva a cinci decenii de creație*, un studiu apărut în limba română și dedicat compozitorului, muzicologului și pedagogului Ede Terényi, născut la Tirgu-Mureș în 1935. Timp de trei decenii, profesor de armonie, contrapunct, dramaturgie muzicală și compoziție la Academia de Muzică „George

Dima” din Cluj, evoluția compozitorului parcurge mai multe etape, spune autoarea, de la primele lucrări marcate de folclorul maghiar din Transilvania, la cele din anii '60, cu elemente de muzică serială pe urmele lui Bartok și Webern, la orientarea bazată pe un grafism muzical și pînă la explorarea posibilităților de a da formă unor elemente arhaice în forme moderne. Gabriela Coca citează amply din confesiunile și explicațiile compozitorului, alcătuiind un portret ce ar putea fi cel dintii dintr-o serie de reevaluare și punere în perspectivă internațională a compozitorilor și muzicologilor români în viitoarele numere ale revistei clujene.

Corneliu Dan Georgescu reia și el, într-un *Eseu despre Enescu*, preocupări mai vechi de a-l pune pe compozitorul român într-un context internațional est-european și într-o perspectivă comparativă, alături de Bartok și Stravinsky. Muzicologul pornește de la comunicări făcute în colocoliv din anii 2005-2007, la Berlin, Oldenburg și București și își propune să „definească «timpul muzical» esențial”, să formuleze o serie de criterii de analiză și o „terminologie adecvată”.

Julia Kópeczi Kirkosa scrie un text pedagogic despre opera verdiană *Simon Boccanegra*, mai curînd pentru uzul studenților decît al specialiștilor. Profesoara Valentina Sandu-Dediu, de la Universitatea Națională de Muzică din București

publică în schimb un text mai dens care propune și discută criteriile de teoretizare a „stilului manierist în muzică”. Celelalte studii publicate în primul număr din „Musica”, sînt semnate de Mirela Mercean-Tărc, de la Facultatea de Muzică a Universității din Oradea (*Ars inventio în B.A.C.H. Simfonie pentru orga solo de Sigismund Toduță*), Eva Péter, de la secția de pedagogie muzicală a Facultății de Teologie Reformată din Cluj (*Biserica reformată și muzica*) și Winhafer-Geréd Erzesébet, de la aceeași facultate (*Însemnătatea orgii în Transilvania în secolele XIII-XVII*).

Noua revistă clujeană oferă o imagine a preocupărilor de muzicologie transilvănene și, cu timpul, își va găsi probabil locul în rîndul publicațiilor muzicale universitare internaționale. Am fi acceptat ca primul număr să ofere cititorului un program editorial, o explicație a poziției pe care revista intenționează să o acopere în peisajul muzical românesc și internațional și, poate, o grupare a articolelor sub rubrici tematice clare, lăsînd mai puțin impresia unui soi de miscelanea. Evident că revistea i se pot adăuga cu timpul și alte rubrici, recenzii și semnalări de carte muzicală internațională, de cărți primite la redacție și apariții editoriale românești.

Despre femeia-cartof și alte personaje ciudate

DISPLAY

Diana SOARE

În 1873, Karl Froman s-a trezit dintr-un somn lung și n-a mai adormit deloc vreme de nouă ani. Din fericire, insomnia a avut un straniu efect secundar: Karl a devenit extrem de entuziasmat. De orice. A început să colinde satele englezești și să-i înveselească pe oameni făcând cele mai banale treburi, de la măturat pînă la prins șoareci. Pînă la urmă, localnicii s-au obișnuit cu hohotele sale și au inventat chiar și o sărbătoare în cinstea lui, numită Happy Day.

Karl e personajul meu preferat. Păcat că nu există decît într-un tablou și în lumea lui Travis Louie, pentru că mi-ar fi plăcut să-l „închiriez” în zilele bosumflate, cînd nici măcar ciocolata cu mentă n-are farmec.

Travis Louie (www.travislouie.com) are nenumărați prieteni imaginari, cărora le construiește minuțios biografia, le schițează chipurile, înrămează cu grijă totul și ni-i arată și nouă. Șase ochi sau numai unul, păr șirnos sau chelii lucioase, colți lungi sau coarne prea scurte pentru moda vremii, rochii elegante, costume bine croite, ceasuri de buzunar și dantele. Circumstanțele neobișnuite ale existenței lor sînt cele care-l definesc, portretele nu reprezintă decît mărturiu sau indicii biografice.

De exemplu, Krampus-ii sînt o specie ciudată. Lui Sam îi specie să-i necăjească pe ceilalți: se coacăță tiptil pe umerii lor – desigur, pentru că e mic-măruntel, poartă tot timpul la el o scară pliantă – și le acoperă ochii cu miinile, șoptindu-le ceva la ureche. Desigur, asta îi face pe cei mai mulți să leșine de spaimă. Sam își încalță atunci victima cu pantofi cu toc deseperecheți sau îi strîmbă peruca, apoi o abandonează într-o stație de autobuz. Gugga Mugga e ceva mai răutăcios. Descoperit în America de Sud, acest Krampus are prostul obicei de a-și băga degetul mare și arătătorul în nasul cîte unui nefericit, ridicîndu-l astfel de cîteva ori în aer. Bineînțeles,

rezultatul (de durată) al acestui tratament îl reprezintă nările uriașe.

Ciclopul sînt mult mai simpatici. Unchiul Wally mănîncă insecte, scrie cîntec pentru pietricele și își petrece cea mai mare parte a timpului în pădure, protejînd-o de poluare și de investitorii hrăpăreți. Cînd e scos din sărite, își transformă victimele în ciuperci. Bill și Unchiul Victor, în schimb, trăiesc sub patul oamenilor. Dacă uită să se spele, Bill miroase a bezele, iar Victor a lemn dulce sau anason.

Oamenii spun că pictează monștri

În galeria de portrete se află și Eunice, femeia-cartof, sau Miss Bunny, cu ure-

chile ei lungi și pufoase de Angorra, pe vremuri o celebră actriță londoneză.

Bricktop, găsit din întîmplare într-o mină din Siberia, are aproape trei metri și a supraviețuit ca prin minune mai multor tentative de crimă: a fost împușcat, i s-a aruncat un pian în cap, a fost împins de pe Brooklyn Bridge și călcat de camion (de la ultima pătanie s-a ales cu o cicatrice pe genunchi).

Thomas Worth a fost blestemat de un țap pe care l-a lovit (lui Thomas îi făcea o plăcere nebună să pocnească tot ce întîlnea) și acum arată întocmai precum nevinovatul mamifer, iar Gordon „Șase Ochi” a trăit multă vreme în subsolul părinților săi ciclopi, pînă cînd și-a dat seama că handicapul său este de fapt o trăsătură șic.

Fără ajutorul lui Travis Louie, n-am fi știut nimic despre aceste remarcabile făpturi, imortalizate în tablouri vintage. Absolvent al celebrului Pratt Institute, a fost influențat de cinești precum Fritz Lang, Orson Welles, Robert Siodmak, Robert Aldrich sau Jacques Tourneur. Din amestecul de film noir și vechi benzi desenate și din pasiunea pentru curiozități, personaje de circ, portrete victoriene și numere de magie au luat naștere creaturile lui stranii. Mai întîi schițe miniaturale lingă fiecare biografie, în jurnale speciale. Apoi, tablouri create cu straturi migăloase de vopseluri acrilice pe lemn.

Cînd era mic, voia să fie King Kong. Acum, cînd e mare, adoră să gătească, urăște clownii și colecționează fotografii din secolul al XIX-lea. Oamenii spun că pictează monștri, dar lui îi place să creadă că personajele sale au ceva uman și bun în ele. Iar ideile îi vin de multe ori în vis.

Gordon „șase ochi”

VOI N-AȚI ÎNTREBAT
fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Eu te chemam din valuri

Ea nu face niciodată baie în mare. Se bagă doar pînă la glezne, să-i vină marea ca o brățară de picior. Chiar și atunci iese repede, de teamă să nu i se inee unghiile sau i se julească pedichiura. Dar e bine că măcar mă lasă pe mine să mă bălăcesc, nu e ca celelalte neveste neînotătoare, care nu te lasă să te desprinzi de cearșaf de frică să nu te îneci tu fiindcă nu înoată ele. Treburi de femeie, greu de înțeles pentru noi, băutorii de bere din specia evoluată purtătoare de sulă. Bine că nu trebuie să mă milogesc patetic pentru zece minute de baie în saramura Pontului Euxin.

Ce bine îmi prinde apa... îmi mîngie pielea și îmi îndreaptă părul de pe piept, făcîndu-mi flozii să se alinieze cumînți ca niște copii de grădiniță. Făceam scufundări și înotam cînește, în timp ce soția mea se dădea cu loțuine protectoare care îi făcea pielea să luească precum cea a unei zeițe. Ea era zeița mea cu părul ondulat și blond de soarele mării, iar eu eram muritorul îndrăgostit iremediabil și condamnat la pierzanie din cauza păcatului de a fi gîndit la dragostea ei supraomenească... îmi închipuiam că toate valurile îmi sînt potrivnice și le întimpinam cu pieptul înainte, cocoșește, după care iar mă scufundam și o făceam pe ea să mă caute disperată cu privirea timp de

cîteva secunde. Poate pentru alții scaldatul este o simplă plăcere, înșă pentru mine e pură poezie.

Poezie sau nu, pînă la urmă mă cuprinde o foame din aia acută, de simți că îți cade curul dacă nu topești vreo trei sendvișuri cu salam. Și mă pregătesc să ies din valuri și să mă izbesc în termobeg, cînd îmi dau seama că se uitau la mine cîteva fete drăguțe. Și, al naibii necaz, tocmai atunci apa rece a mării îmi contracta podoabele, de simțeam că îmi intră înapoi în burtă. Cum să ies așa? Fetele trebuiau să mă vadă în formă maximă. Așa că am început să-i fac semne nevestei, care tocmai atunci își găsisse să vorbească la telefon. Eu îi făceam disperat din mină, ea nimic. După care a început să citească *Le P re Goriot*, cu o concentrare care nu-mi dădea nici o șansă.

Am strigat-o de cîteva ori. În cele din urmă, o bătrînica de pe cearșaful vecin i-a atras atenția cum că domnul vrea ceva. M-a întrebant prin semne care-i baiul, iar eu i-am arătat printr-un gest elocvent că aveam nevoie de o intervenție cu tentă erotică, poate chiar un masaj, ca să mă simt și eu mai „umflat”, mai bărbat. Știa că din cînd în cînd am problema asta. Iar eu știam că zeița mea nu intră în apă decît pînă la glezne... așa că a trebuit să fac apel la imaginație și să mă frec singur...

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colectul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjunc: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskemasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michaelov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.
Caricatură: Lucian Amari (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruță, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipeț din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiitorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipeț.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

De la

amica inexistentă a fiului inexistent. Dragă domnule Cosașu, e prea mult spus că-i sînt amică fiului dvs., dar n-am știut ce altceva să scriu pe plic. Ne-am cunoscut cu totul întîmplător, într-o cursă specială care leagă Groenlanda de Islanda. Nu văm mai povestesc cum am intrat în vorbă, însă trebuie să știți că mi-am dat seama imediat cu cine discut – un domn prezentabil, elegant chiar, politicos, la curent cu (și degustat de) tot ce se întîmplă în țară, cinefil timid, povestindu-mi cu oarecare incitare despre folosirea ghetarilor în producția de votcă. De la el am adresa dvs. (nu m-am putut abține și l-am rugat să nu întrerupă corespondența, așa cum a amenințat c-o va face). Mi-a zis: „Scrieți-i. Nimeni nu-i face mai multă plăcere decât să răspundă la scrisori. Orice ar citi acolo, tot despre el o să vorbească. Și despre politică”. I-am răspuns că e o acuzație, desigur, nedreaptă. A ridicat din umeri.

Așadar, găsindu-mă, de data asta, într-un aeroport guatemalez, profit de sfertul de oră care mi-a mai rămas pînă să mă întorc iar în Islanda, unde mă așteaptă un festival de muzici noi, și așez pe hirtie următoarele: e absolut necesar să continuați să-i scrieți fiului dvs. (pe cit posibil, răspunzînd tenacității lui cu o infinită blîndețe), pentru că (doar știți că argumentele inimii sînt fără drept de apel) m-am amoretzat pe la vreo 17 ani de un student care avea lipită la el în cameră, pe ușa dulapului, una din scrisorile dvs. către fiul inexistent, chestiune care m-a cucerit mai mult decât fragmentele din Zoșcenko pe care mi le citea. Pentru că, de fapt, scriindu-i fiului, îmi scrieți și mie. Trebuie să știți că, pe cînd eram în liceu, credeam că se poate trăi numai *d'amour et d'eau fraîche* și militam pentru o egalitate mai degrabă stîngă (dacă aș fi trăit în Franța anilor '30, aș fi ajuns o extrem de nesuferită Simone de B.); apoi am devenit brusc radicală, urîndu-i cu o cruzime nebănuită pe toți cei care călcasez strîmb (și pe care-i denumeam generic „comuniști”). Între timp, am mai crescut puțin. Îi scrieți fiului inexistent, răspunzîndu-ne, și lui, și mie, la cumplita întrebare „Dar pe ce lume trăiați?”, arătîndu-ne, cu delicatețea hotărîtă care vă caracterizează atît de bine, că secretul supra-vieuirii e autoironia și înțelegerea față de instabilitatea stăruitoare a propriei ființe. Despre nuanțe însă, și despre „junghiul tandreței”, în partea a doua a scrisorii – trebuie acum să alerg spre *check-in*.

De partea cealaltă e... Jokerul

Ca un făcut, apar mereu lucruri care nu te lasă să nu-i simți pe Ledger alias The Joker prin preajmă, chiar și cînd nu e în cadru. Printre acestea, replica unuia dintre personaje: cei care mor de tineri devin eroi pentru că n-au apucat să se înraiască. Da, dacă mori tînr n-ai prea apucat să greșești. Nu știu ce a greșit Heath Ledger (sau dimpotrivă) de s-a dus așa tînr, cert e că e genial în postura lui The Joker, rol cu care îl pune-n umbră pe Jack Nicholson (a spus-o și Michael Caine), și pînă și pe protagonistul Christian Bale (Jay Leno a făcut gluma următoare: „Christian Bale le-a agreat pe mama și sora lui. E foarte ușor să-l enervezi, e suficient să-l spui: «Cum de l-a bătut Batman pe The Joker? The Joker era mai bun!»”).

Intr-adevăr, Heath Ledger e cel mai bun din film, mai bun și decât el însuși. De câteva ori îl imită ceremonios și glumeț pe Nicholson, dar reușește de fiecare dată să treacă elegant și precis pe lângă îngroșarea personajului și să facă un The Joker esențial, atît de abstract încît trece probabil dincolo de bine și de rău.

Nu te plictisești pe durata celor peste două ore cît ține filmul. Deși țî se poate părea la un moment dat cam lung, e mult mai bun decît *Batman Begins/Batman – Începuturi*, din care acum nu-mi mai amintesc aproape nimic, pentru că nu mi-a provocat nici o senzație. Nu e doar spectaculos la nivelul divertismentului, dar e armonios și solid construit, și atent cu personajele sale – mi-au

plăcut discreții ingeri păzitori ai lui Batman, interpretați de Michael Caine și Morgan Freeman, mi-a plăcut că Batman e parcă mult mai puțin abstract și mult mai vital decît alter-ego-ul lui cotidian, Bruce Wayne, mi-a plăcut legătura subtilă care se creează între personaje și, în egală măsură, felul în care toți actorii îmbracă aceste personaje.

De partea cealaltă, nu e o catastrofă, dar nici nu te înalță la cer

Nu pot spune același lucru despre *De partea cealaltă*, filmul lui Fatih Akin pe-

deprimante. („Un film nu e deprimant, tu erai deprimat cînd l-ai văzut.”). Dar *The Dark Knight* te lucrează pe dedesubt, și nu frumos, și nu știu dacă e numai din cauză că îl vezi pe Heath Ledger și nu poți să nu te întrebi cum de acel corp pînă pe 21 ianuarie tînr, viu și frumos acum nu mai există.

miat la Cannes pentru scenariu și care pe mine m-a cam plictisit. Pe lângă lipsa aproape completă a vreunui ritm interior, mi s-a părut pînă și el prea puțin interesat de propriile personaje și mult mai harnic în a le vîntura pe ruta Germania-Turcia și a le pune să intre în relație unele cu altele sau să treacă (nevero-simil) unul pe lângă celălalt. Filmul turcului Fatih Akin (lansat de cinematografia germană) nu e o catastrofă, dar nici nu te înalță la cer. E cu mult sub *Gegegen die Wand*, poate și din cauza faptului că-ți dă senzația că a fost conceput după o rețetă care prinde în momentul actual, cînd granițele au fost spulberate și

FILM
Iulia BLAGA

oamenii încep să zboare sau, după caz, să intre în derivă.

Mult mai sincer și mai onest mi se pare *Fratele meu este fiu unic*, realizat de italianul Daniele Luchetti, care nu face caz și nu se folosește de problematica socială ori istorică, concentrîndu-se pe relația dintre doi frați. Chiar dacă unul e comunist, iar celălalt devine fascist, doar ca să nu fie ca fratele său (filmul e ecranizarea romanului *Il Fascistocomunista*, de Antonio Pennacchi), și chiar dacă sînt nu puține secvențe care „soma-tizează” (pardon de expresie) o ideologie sau alta, interesul e mereu pus pe cei doi frați. Accio și Manrico nu sînt ca dulcele cu săratul. De fapt, mezinul Accio (excelent interpretat de Elio Germano) e rebel de mic și chitit să înfrunte pe toată lumea, mai ales pe fratele său cu care ar vrea să semene (și pe care l-ar imita de n-ar fi atît de căpos). Fascismul și comunismul devin pentru Luchetti monede de schimb pentru niște relații umane pe care le construiește clar și sincer, și care devin și mai convingătoare grație actorilor.

P.S. În textul precedent am dat o dudă. Vorbind despre *Fratele meu este fiu unic*, am scris Anna Bonaiuto în loc de Angela Finocchiaro. Îmi asum dudu.

Ca un făcut/The Dark Knight. Regia: Christopher Nolan. Cu: Christian Bale, Heath Ledger, Maggie Gyllenhaal

De partea cealaltă/Auf den anderen Seite. Regia: Fatih Akin. Cu: Baki Davrak, Nurgul Yesilcay, Hanna Schygulla

Fratele meu este fiu unic/Mio fratello e figlio unico. Regia Daniele Luchetti. Cu: Elio Germano, Riccardo Scamarcio, Angela Finocchiaro

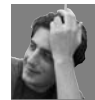

Două faze la tramvai

O bătrînă, la 10 noaptea, în stația de tramvai. M-a întrebat cît e ceasul și dacă mai sînt ceva șanse să nu mergem pe jos acasă. „Mai sînt”, i-am zis. A schimbat repede subiectul, privind cum mișună mașinile în intersecție. „Ce cap îți trebuie ca să conduci o mașină! Cum de nu se ciocnesc?” I-am explicat că nu-i mare lucru să o faci. Totu-i să urmărești cum trebuie semafoarele. „Și semafoarele astea, ce chestie! Ce cap au avut oamenii ăia care le-au făcut!” Apoi bătrîna mi-a confirmat o teorie: cînd doi străini leagă o conversație mai lungă, ei ajung, nu știu de ce, la discuții filosofice.

„Acu’ numai de-ar fi sănătate. De-ar fi mai bine. Ce zici?” Am asigurat-o că o să fie mai bine. „Că poți merge din picioare. Doamne ce l-am mai plîns pe fotbalistul ăla care a murit pe teren!” Vorbea de un tînr fotbalist care a murit la un campionat mondial pentru juniori, dacă nu mă înșel. Mi-a arătat cu miinile desfăcute, cu încetinitorul, ca la reluare, cum a căzut fotbalistul pe teren. „Doamne, cît l-am mai plîns!” Dumnezeule, ce viață! am filosofat și eu în gînd. Nici nu știu cine plînge pentru tine într-unul dintre coltoanele lumii. S-a apropiat un tramvai. „Îl luăm pe ăsta?” Deja parcă

ne cunoșteam de-o viață. Nu știu cum a venit vorba de maică-sa. Mai trăiește? am scăpat eu o întrebare neghioabă. „Cum să nu? Are 86 de ani. Stă în Unghevi, pe malul Prutului, cu frate-miu Lică... A lucrat la Banca Agricolă. Frate-miu, nu mama... N-am mai văzut-o de vreo zece ani... E-o babă nebulă. Să vezi ce-a pățit vara asta – că mi-a spus frate-miu Lică... S-a apucat de curățenie pe marginea șanțului. A cules niște sprăiuri și l-a pus pe foc. Cînd au prins a bubui, mama era la poartă. S-a aruncat pe burță, cu gîndul că i-ar au început să ne bombardeze rușii. Mergea

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

tîrș prin curte, să n-o vadă cu binocul rușii de peste Prut. Babă nebulă, ce mai?!... La coborîre, mi-a spus un „la revedere” cald, ca și cum nu mai e mult pînă miine cînd ne vom întîlni din nou. Duminică dimineața, chior de somn, la capăt de linie, așteptam în stație împreună cu Ralu. Cînd s-a apropiat tramvaiul, a început să-mi sune în cap o muzică de liturghie. Ușile au pufăit și au urcat. În tramvaiul gol mirosea a tămîie. Vatmanul asculta pînă la „Are you nuts?” slujba de duminică. N-aș putea jura că dăduse cu tămîie,

dar cel puțin mie așa mi s-a părut. Ne-am așezat pe scaune, luînd automat un aer evlavios, simțînd nevoia să ne facem, automat, cruce. Mi-era și jenă să mă duc să cumpăr bilete. Totuși, știînd cît de neortodoxi sînt controlorii, mi-am luat inima în dinți și am pășit spre micul altar improvizat de vatman. Mi-a întins, vădit deranjat, binecuvîntarea pentru călătorie în schimbul a cînspe mii de lei. La coborîre, am urmărit biserica volantă pînîndu-se în mișcare. Mi-am închipuit că după prima curbă se va înălța către cer ca-n filmele lui Kusturica.

ISSN 1584-8272

9 771584 827000 191